

REVISTA ORTODOXĂ

Seria a II-a, Anul 3 Nr. 16/mai 2009

PERIODIC AL EPISCOPIEI GIURGIULUI

REVISTA ORTODOXĂ

Apare cu binecuvântarea P.S. Dr. AMBROZIE - Episcopul Giurgiului

COLEGIUL DE REDACȚIE:

PREȘEDINTE:

**Preasfințitul Părinte Dr. AMBROZIE
EPISCOPUL GIURGIULUI**

CUPRINS:

Frumusețea gândirii patristice Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman.....	3
Parohia astăzi și rațiunea existenței ei Gheorghios Metallinos.....	10
Vederea lui Dumnezeu în Sfânta Scriptură și în gândirea părinților primelor veacuri Vladimir Lossky.....	15
Sfântul Mucenic Ioan Valahul - model al tinerilor creștini	21
Manifestări religioase desfășurate în Episcopia Giurgiului cu prilejul sărbătoririi Sf. Mc. Ioan Valahul	22
Inaugurarea centrului pentru copii și tineret "Sfântul Ioan Valahul" din incinta sediului administrativ al Episcopiei Giurgiului	22
Lucrările Conferinței Pastoral - Misionare de primăvară în Episcopia Giurgiului Pr. Gabriel Chirculeanu - Consilier Mass-Media.....	23
Actualitatea Eparhială	24
Site-ul Episcopiei Giurgiului sub o nouă îmfătișare Pr. Gabriel Chirculeanu - Consilier Mass-Media.....	28
Agenda de lucru a Preasfințitului Părinte Ambrozie - luna mai 2009	29
Biserica "Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din orașul Mihăilești	31

REDACTORI:

Pr. Constantin BUGA
- Vicar Administrativ

Pr. BALABAN Mihail Constantin
- Consilier Cultural

Protos. Teodor ȘERBAN
- Secretar Eparhial

Pr. Gabriel CHIRCULEANU
- Consilier Mass-Media

COLABORATORI:

Pr. Asist. Univ. Drd. Nicușor BELDIMAN

Pr. Ing. Drd. Răzvan PETCU

Pr. Prof. Drd. Adrian CAZACU

Editura Eparhia Giurgiului
ISSN: 1843 9810

Adresa:

Episcopia Giurgiului, str. Portului, nr. 13,
cod 080015, tel. 0246/214 081
Web: www.episcopiagiurgiului.ro
e-mail: episcopia.giurgiului@yahoo.com

FRUMUȘEȚEA GÂNDIRII PATRISTICE

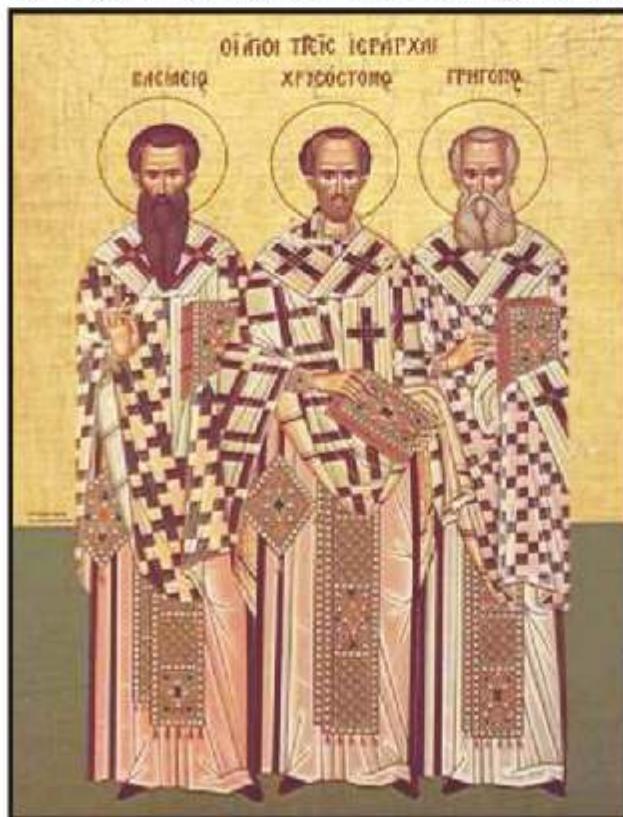
Filosofia este cea mai mare artă, zice Platon. Termenul grec intrebuințat aici pentru a exprima ideea de artă este care arată în jurul Muzelor, inspiratoare ale operelor de artă, dar el arată mai ales că filosofia este cea mai mare dintre arte, prin înțelesul special pe care cuvântul l-a primit încă din vremea clasicismului elen, acela de muzică. Filosofia este deci cea mai înaltă muzică pe care a creat-o și a intonat-o mintea omenească. Numai prin acordurile și armoniile acestei muzici a filosofiei, înțeleptii lui Platon se puteau ridica până la cel mai înalt ceteală sferelor cerești, unde erau învrednicite de epopeea divină a sublimelor idei și unde se desfătuiau cu inefabila muzică a sferelor, muzica universală, cosmică.

Calificativul de frumos este pe deplin meritat de filosofia greacă. Punând și tratând cu eleganță și profunzime marile probleme ale vieții și spiritului omenesc, ale universului și ale scopului nostru, filosofia elenă a dat adesea răspunsuri temeinice și de o rară frumusețe. Frumosul era, de altfel, una din artele puternice ale geniului grec. Frumusețea gândirii e una din acele minunate cuceriri care-l apropiu pe om de Dumnezeu și-l imortalizează. Drumul până la revelația frumosului e adesea dureros și amarnic, dar răsplătește din belșug pe ostenitor.

Se poate spune același lucru despre gândirea creștină? Gândirea Sfintilor Părinți hramida imperială a grăției și a frumosului? Ritmul și armonia orchestreză elementele constitutive ale gândirii patristice? Înainte de a răspunde acestor întrebări, se cuvine să amintim o problemă care, pusă și susținută de anumiți gânditori din antichitate și până azi, continuă să întrețină o atmosferă de suspiciune în jurul gândirii creștine. Celsus, Prophyriu, Iulian Apostatul, mulți neoplatonici, o seamă de oameni ai Renașterii și unii moderni, dintre care menționează pe învățătul francez Emile Brehier, au tăgăduit și tăgăduiesc gândirii creștine patristice rangul de filosofie. Faptul se explică, pe deosebit, prin disprețul unora dintre acești gânditori față de învățătura creștină, pe de altă parte, prin necredința altora dintre ei. Gândirea creștină nu operează totdeauna cu aceleași categorii logice ca filosofia profană, nu acceptă decât parțial soluțiile acesteia și nu se complacă în atitudini oscilatorii. Gândirea patristică e, în primul rând, o operă a harului și a credinței. Ea nu pornește de la puncte necunoscute, nu bâjbâie și nu se agăță de soluții efemere. Ea tășnește din certitudinile nezdrunçinante ale credinței. Dar, pentru aceasta, gândirea patristică nu e mai puțin o filosofie. Având în tematica sa uriașă să dezbată obiective ca Dumnezeu, Logosul, lumea și omul, cu o logică și o metodă întru nimic inferioare gândirii profane, gândirea creștină reprezintă o filosofie, "adevărata filosofie", cum spun Sfintii Părinți, de orizont, proporții și adâncimi necunoscute până azi.

Gândirea patristică nu ocolește și nu condamnă rațiunea, dinpotrivă, o cultivă și o folosește până în ultimele ei consecințe. Dar această rațiune nu este rațiunea incertă a filosofiei profane, ci rațiunea sanctificată prin har și credință, capabilă să îndrepte, să amelioreze și să adâncească forțele rațiunii profane.

Sfintii Părinți sunt de acord că gândirea creștină este o filosofie, o filosofie mult superioară celei profane, "filosofia noastră", sau "filosofia despre Dumnezeu", așa cum o numesc gânditorii patristici. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, după ce și povestește odiscea neastămpărului său intelectual prin toate sistemele de filosofie greacă și ancorează, în fine, în Academia gândirii creștine, unde găsește liman frâmântărilor sale și unde se convertește, face această declarație caracteristică: "Astfel, și din această pricina (a convertirii la Hristos) am ajuns eu filosof". Deci, nu diferitele sisteme de gândire greacă în care Iustin nu găsise apa vie și împăcării minții, ci învățătura creștină era adevarata filosofie. Clement Alexandrinul era suspectat că acorda un interes prea mare filosofiei creștine și încearcă să prezinte doctrina creștină ca pe o culme a filosofiei, a gnozei, cum zice el. Atunci el se întrebă dacă filosofia e opera lui Dumnezeu și utilizarea ei rezonabilă nu poate fi decât folositoare. Dacă mintea și celelalte daruri cu care operează filosofia vin de la Dumnezeu, poate și filosofia un lucru rău? Sfântul Ioan Damaschin are cuvinte înaripate

pentru valoarea și frumusețea actului de cunoaștere: "Nimic nu-i mai prețios" - zice el - decât cunoașterea; cunoașterea este lumina sufletului rațional. Contrariul ei, ignoranța, este intuneric. După cum lipsa luminii este intuneric, tot așa și lipsa cunoașterii înseamnă intunericul rațiunii. Ignoranța este nota ființelor lipsite de rațiune..." Sfântul Grigorie de Nazianz își face o plăcere și o onoare rară de a fi studiat filosofia și de a fi el însuși filosof. În proza și în versurile lui curge ca o lavă incandescentă toată tematica filosofică a vremii sale. Lui Julian Apostatul, care interzicea creștinilor participarea la cultura greacă, el îi replică printr-o interesantă teorie a culturii creștine, capabilă să zidească sisteme mai durabile decât cele ale filosofiei profane. Grigorie de Nazianz are o idee așa de frumoasă despre înălțimea filosofiei creștine, încât primul din cele cinci Discursuri teologice ale lui tratează exclusiv despre condițiile prealabile de pregătire ale celui ce sădea exercițiul divinei filosofii. Filosofia este, după Sfântul Grigorie, un oficiu sacru, o cântare înălțată lui Dumnezeu. "A filosofa despre Dumnezeu", zice el, "nu poate face nici oricine și nici nu înseamnă a vorbi despre orice. Faptul nu e ușor și nu intră în sfera celor ce se tărăsc pe pământ. Voi adăuga că divina filosofie nu poate fi tratată nici în orice moment, nici în fața oricui, nici nu poate vorbi despre toate, ci numai în anumite momente, numai în fața anumitor oameni și numai într-o anumită măsură". Cine sunt, dar, privilegiul care se pot bucura de filosofia creștină? Numai cei aleși, cei dedeați speculației și mai ales cei curați la suflet și la trup sau care sunt acum pe punctul de a se curăță. Atingerea dintre pur și impur este primejdioasă ca aceea dintre ochiul bolnav și raza solară.

Gândirea creștină este o filosofie de înaltă ținută. Prin obiectul și prin scopul ei, ea depășește cele mai perfecte achiziții ale filosofiei grecești. S-a spus de multe ori și se mai susține și azi că gândirea creștină patristică e în mare măsură debitoare cugetării elene, că Sfinții Părinți n-au făcut decât să pună pe melodie creștină un material vechi, uzat de prea multă circulație în sistemele grecești. Partizanii acestei teorii sau n-au înțeles spiritul patristic, sau au voit și voiesc să subestimeze valoarea gândirii creștine. Este adevarat că majoritatea marilor filosofi patrictici au studiat la școala greacă profană și și-au asimilat la perfecție sistemele de gândire ale corifeilor cugetării clasice. Gândirea școlilor ioniană, eleată, pitagoreică, atomistă, sistemul lui Platon, al lui Aristotel, al stoicilor, al cincilor și ale altora n-au nici un secret pentru Sfinții Părinți. Această formăție a Sfinților Părinți și-a exercitat influența mai mult în partea formală, sporadic și fragmentar în partea de fond. Limbajul filosofic al Sfinților Părinți se folosește de terminologia tehnică consacrată de filosofia profană. Dar și aici, o atenție susținută va observa că nu rareori gânditorii patrictici toarnă conținut sau sens nou în termeni vechi. O seamă de achiziții ale gândirii profane sunt utilizate ca elemente de demonstrație, în logică și metodologie. Cititorilor sau ascultătorilor trebuie să li se servească argumente sau raționamente cunoscute.

Problemele din sfera rațiunii sau cunoașterii naturale sunt puse la fel, căpătând deseori aceleași soluții. Aceste soluții serveau apoi de bază demonstrației prin revelația supranaturală. În partea de fond e prezentă influența lui Platon și a stoicismului, mai ales la gânditorii din primele trei secole; a lui Platon în cosmologic și antropologic, a stoicismului în teoria Logosului și în aceea a sfârșitului lumii. Dar începutul cu începutul gândirea patrictică se degajează și de aceste influențe slabe, căpătând o consistență și o tărie proprie de granit. Gândirea patrictică aduce elemente noi atât de exceptionale, încât atrage pe cei mai indoctrinați filosofi pagâni. Gândirea profană își spuse ultimul cuvânt și epuizase problemele și metodele. Dar partizanii ei nu erau mulțumiți, ei suspinau după lumina nouă a revelației supranaturale. În general, filosofia profană e socotită de Sfinții Părinți ca pregătitoare a gândirii creștine. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful recunosc că profesorii săi eleni, îndeosebi platonismul, l-au adus până pe pragul creștinismului. Filosofia greacă joacă față de gândirea patrictică rolul pe care Legea Vechiului Testament îl joacă față de Noul Testament.

Sfântul Iustin, Clement Alexandrinul și Origen dezvoltă teoria celebră potrivit căreia mari filosofi greci au participat la Logosul "spermatikos", Hristosul fragmentar sau Înțelepciunea divină fragmentară precreștină răspândită în lume. Filosofia greacă era creștină înainte de venirea lui Hristos, prin marile ei creații spirituale. Dumnezeu a condus pe evrei prin Lege, iar pe greci prin Logos, prin rațiune.

Filosofia patrictică are atât prin obiectul, cât și prin proporțiile ei, un sens special față de filosofia profană. Aceasta din urmă pornește de la om și se înălță până la frontierile universului. Gândirea patrictică pornește de la Dumnezeu, se coboară în lume și la om, și se întoarce cu aceste două elemente spre celul ei supranatural. Filosofia devine o religie care răspunde la cele două mari probleme puse de gândire: cunoașterea lui Dumnezeu și unirea sufletului cu divinitatea. Filosofia deschide larg porțile teologiei. Filosofia devine pregătitoare și slujitoare teologiei. Teologia deschide drumul desăvârșirii prin unirea cu Dumnezeu. Filosofie, teologie și desăvârșire, iată cele trei elemente constitutive ale gândirii patrictice.

Deși criteriul filosofiei este cunoașterea, al teologiei credință, iar al desăvârșirii contemplația, între ele nu este contradicție: ele se pregătesc una pe alta și conlucră armonic pentru că activitatea spirituală a omului este unitate: gnosis, pistis și theoria (, și) sunt părți componente ale aceluiași spirit.

Dumnezeu

Frumusețea gândirii patrictice poate fi surprinsă mai ales în tematica ei, în problematica ei. Obiectul acestei gândiri îl formează Dumnezeu, Logosul, lumea și omul. Dezbătute când mai calm, când mai furtunos, când în chilii umile de călugări, când în sălile fastuoase al sinoadclor ecumenice, aceste probleme au primit soluții de o siguranță și de o armonie necunoscute lumii pagâne. Să le luăm pe rând.

Dumnezeu c este centrul întregii gândiri patristice. De la El pornesc și spre El se îndreaptă toate creaturile. El este izvorul întregii existențe, fiind existența însăși. Această idee, luată din Vechiul Testament, dă o temelie de granit și o frumusețe unică gândirii patristice. Fiind izvor și scop a tot ce există, totul pleacă de la Dumnezeu și se întoarce la Dumnezeu în acela frumusete și puritate primară proprii operei ieșite din Perfectiunea însăși. Frumusețea monoteismului patrastic e cu atât mai remarcabilă cu cât, exceptând perioadele monoteiste ale religiei iudeice, curățenia, integritatea și perfectiunea Dumnezeului creștin erau aproape necunoscute gândirii grecești. Bâjbâind între materialism, spiritualism și eclectism, filosofia elenă nu reușise decât rareori și sporadic să presimtă sau să formuleze vag ideea unui singur Dumnezeu. Noului lui Anaxagoras, Logosul lui Heraclit, Demiurgul lui Platon și primul Motor al lui Aristotel nu sunt decât întreținări și preambuluri. Chiar când ideea monoteistă reușește să se desprindă ceva mai precis la unii gânditori stoici sau neoplatonici, ea este așa de inconsistentă și de oscilatoric, încât nu poate forma un temei pentru un sistem filosofic, cu atât mai puțin pentru o credință. Lucrul se explică în oarecare măsură prin rolul dominant al mitologiei, care nu se mulțumea să circule în majoritatea genurilor literare, ci se infiltrase cu abilitate și și câștigase loc onorabil și în filosofie. Puzderia de zei elenici nu putea înlesni infiriparea unui monoteism, chiar mediuocru, întâi pentru că acești zei erau constituiți de Homer și de Hesiod într-un panteon puternic și sistematic, și prezența lor se făcea simțită în absolut toate manifestările spirituale ale neamului grec, în al doilea rând pentru că, chiar în sistemele de filosofie cele mai spiritualiste, cosmogoniile sau antropogoniile erau organic legate de un număr mai mic sau mai mare de zei. Dar motivul de căpătenie al incapacității filosofiei elene pentru monoteism sta în caracterul eminamente laic al poporului grec. Este singurul popor civilizat al lumii vechi care n-a avut teologie și preoți. Plecând de la datele imediate ale simțurilor, de la materie, filosofii eleni au căutat pe căi sinuoase și penibile originea lumii. Nici unul dintre ei nu s-a putut ridica până la culmea definiției biblice că Dumnezeu este "Cel ce este".

Dumnezeul gândirii patristice este creatorul lumii din nimic. Eternitatea și atotputernicia Lui l-au capacitat să creeze lumea din nimic. Demiurgul platonic creează lumea dintr-o materie deja existentă. Cosmologia și antropologia platonică se vor resimți totdeauna de imperfectiunea acestei concepții.

Sfinții Părinți învăță că Dumnezeu a făcut lumea din bunătate și iubire și că a creat-o ca pe o podobă. Conceptia despre o lume-podoabă există și în gândirea greacă, dar când la eleni lumea era un cosmos armonios ieșit din cultul grecului, la Sfinții Părinți cosmosul e o exteriorizare a perfectiunii divine. Armonia vine din mintea divină, nu din rațiunea umană.

Dumnezeul Sfinților Părinți este, în fine, izvorul însuși al frumosului. "Dacă Dumnezeu ar crea ceva

urât, n-ar mai fi Dumnezeu", zice Origen. "Dumnezeu este frumusețe, dar El depășește orice frumusețe", zice marele teolog din Nazianz.

Toate celelalte atribuite ale lui Dumnezeu ca imaterialitatea, transcendenta și perfectiunea sunt prezentate și dezbatute de gândirea patrastică cu un lux de cunoștință, cu o siguranță, cu o precizie și cu o eleganță logică și metodologică cum rar se întâlnesc în filosofia profană. Origen în , Grigorie de Nazianz în Discursuri teologice, Dionisie Pseudo-Areopagitul în Numele divine și Ioan Damaschin în Dogmatică și Dialectică au scris pagini model de clasicism filosofic. Argumentele ontologice și cosmologice pentru dovedirea existenței lui Dumnezeu sunt și astăzi valabile în aceeași formă în care le-a creat și prezentat gândirea patrastică.

Logosul și Înțelepciunea

Piscul frumuseții gândirii patristice este învățătura despre Logos și Înțelepciunea divină. Există în filosofia lui Heraclit și mai ales cea stoică, Logosul capătă la Sfinții Părinți, o semnificație și o importanță nouă, devenind pilonul central al gândirii creștine. Corporal, deși de o materialitate subtilă, circulând ca un fluid în toate elementele lumii vizibile, la stoici, Logosul nepărtășit din filosofia păgână decât numele, este în filosofia creștină principiul generator și mantuitor al universului. Afirmația prologului Evangheliei Sfântului Ioan că: "Fără El (Logos) nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut" a indicat gânditorilor creștini să vadă în Logos izvorul general al ființelor și principiul creației. Expresia din același prolog că: "În El era viață" înseamnă o viață spirituală, rațională. Aici doctrina creștină despre Dumnezeu-Logos are atingere cu teoria platonică despre "Idee", dar această atingere e trecătoare, pentru că, deși "Idee" lui Platon prezente încă în doctrina școlii alexandrino-sub numele de, și, imperiul acestor "Idee" se destramă: Logosul în care ancoraseră "Idee" erau la Dumnezeu însuși. Atotputernicia și atotștiința Logosului au făcut inutilă prezența "Iideilor". După același prolog al Evangheliei lui Ioan, Logosul e "Lumina lumii". Această Lumina este, în gândirea patrastică, izvorul cunoașterii. "Înțeță înseamnă lumină prin împărtășirea mintii noastre din Lumina nepieritoare a cunoașterii desăvârșite care e în Dumnezeu-Logos. Dogmatiștii și mai ales misticii patrasti văd în cunoașterea și în apropierea de această lumină a Logosului, ultimul grad al desăvârșirii gnostice, al contemplației. Inundarea cu lumina divină echivalează cu intrarea în paradis. O altă consecință de valoare excepțională a acestei teorii este că Logosul, fiind temeiul primar al lumii și în același timp lumina, urmează că lumina este fundamentală luminii. Lumina ca bază a creației și a cosmosului este o concepție unică în istoria filosofiei și în istoria religiilor.

Patronând creația și conducând cosmosul, lumina Logosului s-a proiectat parțial asupra lumii și a oamenilor dinainte de venirea Mântuitorului. Există în lumea precreștină o cunoaștere naturală a Logosului, care a precedat cunoașterea Logosului intrupat. Această cunoaștere a fost fragmentară, parțială, căci

Logosul precreștin era numai "spermatikos", din pricina întunecării sufletului omenesc prin păcat. La această cunoaștere au participat mai mult sau mai puțin oamenii tuturor timpurilor. Deși fragmentară și incompletă, această cunoaștere era de origine divină, lucrul pentru care demonii au luptat cu îndărjire împotriva înțeleptilor ca Heraclit, Socrate și Musonius. Prin opera genială a mintii lor cu care au văzut o parte a adevărului, acești filozofi pot avea titlul de creștini. Filosofând după Logos, sau în Logos, înțeleptii și profetii antichității au participat la Hristos. Socrate a fost unul din aceste exemplare de elită care a suferit și a murit aproape ca un martir creștin. Între participarea la Logos înainte de Hristos și revelația lui Hristos, este aceeași deosebire ca între sămânță și fruct sau ca între tabloul unui obiect și obiectul însuși.

Logosul nu este numai creator, El este și ordonator. Sfântul Grigorie de Nazianz spune că Logosul este legea naturală care pătrunde totul, care conduce lucrurile și care ne călăuzește de la lucruri la Dumnezeu. El menține cosmosul în armonia proprie și nu lasă nimic la întâmplare. Când Tatian Asirianul spunea grecilor să nu-și facă un titlu de orgoliu din știința lor, pentru că această știință e luată din înțelepciunea barbarilor, el înțelegea prin aceasta că atât înțelepciunea barbarilor și Legea evreilor, cât și știința elenă sunt opera Logosului ordonator. E o idee împărtășită de întreaga gândire patristică.

Creația cea mai revoluționară a gândirii patristice este identificarea Logosului cu Iisus Hristos. Iisus Hristos este Logosul total, integral. Această identificare, care era un scandal pentru filosofia elenă și pentru mentalitatea iudaică, este opera revelației supranaturale. Logosul parțial a făcut loc Logosului total în persoana istorică a lui Iisus Hristos. Revelația a atins cel mai înalt punct al lucrării ei. Venirea lui Hristos în lume înscamnă desăvârșirea operei Logosului prin mantuirea pe care el o aducea oamenilor și întregului univers. Această mantuire înseamnă suprimarea păcatului și a tuturor consecințelor lui prin moartea trupească a Logosului însuși, apoi crearea din nou a lumii prin inundarea luminii inefabile a adevărării cunoașterii și a harului. Această lumină de cunoaștere și har iradia din însuși Logosul Iisus Hristos. Prin identificarea Logosului cu Iisus Hristos, gândirea patristică reface unitatea primordială a cosmosului unind Logosul precreștin cu crucea luminii în persoana istorică a Măntuitorului. De aici înainte lumea e una și toate eforturile ei tind spre împărăția Luminii.

Cu aceeași frumusețe, gândirea patristică prezintă învățătură despre înțelepciunea divină, această înțelepciune fiind manifestarea în act a lucrării Logosului. Ea este Dumnezeu însuși. Ea nu e o cunoaștere filosofică, nu e gnoză, nu are nici o asemănare cu înțelepciunea omenească. Ea e pentru iudei smintea, pentru pagani nebunie. Înțelepciunea divină depășește rațiunea umană, pentru că ea lucrează după modul supranatural; dar ca nu exclude rațiunea noastră, ci o presupune într-un anumit sens. Înțelepciunea divină conține începutul, rațiunea și

forma tuturor creaților. Este, deci, o înțelepciune creatoare. Ea este și priuatoare, căci nimic nu se întâmplă în lume fără stirea și fără hotărârea ei. Sfinții Părinți operează cu Înțelepciunea divină mai ales când combat doctrina păgână despre destin și horoscop.

Lumea

Lumea este opera mâinilor lui Dumnezeu. Combătând concepțiile elenice ale școlilor ioniană și atomistă, care puneau la începutul lumii elemente iraționale. Sfinții Părinți urmând învățăturii biblice, afirmă că lumea e creată de Dumnezeu. Împotriva lui Platon și a neoplatonicilor, ei stabilesc că lumea a fost creată din nimic. În pagini fascinante, Origen și Sfântul Vasile cel Mare arată imposibilitatea unei materii preexistente creației și coeterne cu Dumnezeu. Lumea a fost creată în timp și este continuu sub ochiul vigilent și priuitor al Înțelepciunii divine. Sfinții Părinți, îndeosebi Origen, Sfântul Vasile cel Mare, Tertulian și Fericul Augustin descriu cu lux de amănunte compozitia elementelor materiei. În afară de universul vizibil, Dumnezeu a creat și lumea spirituală a ingerilor. Origen și Dionisie Pseudo-Arcopagitul ne descriu cu lux de detalii crearea și armonia acestei lumi.

Lumea e, în gândirea patristică, expresia bunății divine. Ea este o operă ieșită dintr-un act de iubire. Concepție înaltă până la care se ridicaseră în oarecare măsură Hesiod și Platon, dar al căror Eros nu e decât un accident sau atribut pasager, nu o realitate ontologică, nu substanță divină însăși, cum e în cazul Dumnezeului creștin.

Fiind operă a bunății și a iubirii, lumea este frumoasă. Lumea, zice Origen, a fost făcută de Dumnezeu limitată, pentru a putea fi frumoasă. S-a zis că Origen găndește aici ca un grec, care nu putea concepe lumea ca infinită, întrucât infinitul era pentru grec ceea ceva barbar, lipsit de armonică și măsură. Adevărul e că frumusețea lumii, în gândirea patristică, nu e datorită limitării ei în spațiu decât parțial, pentru că mintea omului să se poată ridica până la această frumusețe; în fond, frumusețea cosmică e ca o exteriorizare a frumosului care e Dumnezeu însuși. Materia însăși nu e rea in sine. Ea contribuie, prin cantitatea dată fiecărei creațuri, la armonia universală. "Noi credem, zice Origen, că Dumnezeu, Tatăl a toate, a poruncit acestea pentru mantuirea tuturor creaților Sale prin rațiunea inefabilă a Logosului Său și a Înțelepciunii Sale..; diferențele lor mișcări, numite mai sus, au fost rănduite să fie potrivite și folosite armoniei lumii...". Frumusețea și rostul înalt al lumii văzute sunt o notă caracteristică a gândirii patristice, în opozitie nu numai cu concepția gnosticilor care afirmau că lumea e imperfectă, dar și cu o seamă de sisteme și religii vechi care, la fel ca budismul, religiile orientale și de misterii sau diferențe hereticismelor, prețindea că lumea e un rău și că trebuie părasită căl mai repede. Platon însuși, care exaltă atât armonia cosmică, armonia "ideilor", condamnă lumea vizibilă care e un morător al lumii invizibile. Sfinții Părinți ca Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz, Grigorie de

Nyssa, Ioan Gură de Aur, Cyril al Alexandrici, Gericul Ieronim, Fericitul Augustin, Ioan Damaschin se întrec în a cânta frumusețile naturii în mijlocul căreia ei trăiesc. Pentru ei lumea e un loc de încercare întru desăvârșire.

Omul

Antropologia patristică e una din acele neîntrecute podobe ale filosofiei, care vrăjesc la mii de ani distanță pe iubitorii de cugetare. Pusă timid de Tertulian, examinată cu pasiune de Origen, antropologia creștină se înalță la rangul de sistem desăvârșit și unitar prin mintea de aur a celor genii și fericiti sfinti care au fost Grigorie de Nyssa și Fericitul Augustin.

Omul este făptura lui Dumnezeu. După ingeri, el este cea mai desăvârșită creație a întregului univers. Luptând contra diferitelor antropologii care asezau originea omului când în pământ, când în apă, când în alte elemente ale materiei, gândirea patristică stabilește obârșia divină a omului, care nu derivă nici din animale, cum pretindea un filosof greac, nici din lemn cum afirma poetul Hesiod, ci a ieșit din mâinile Creatorului. E în această afirmație nu numai o consecință a cosmologiei patristice, dar și constatarea că omul e singura oglindă reală a lui Dumnezeu pe pământ. Originea divină a omului explică singură aspirațiile lui către divin.

Alcătuit din trup și suflet, omul luat în sine nu este nici desăvârșit, nici nedesăvârșit; el este bun și poate deveni mai bun. Partea principală a ființei lui este sufletul, care e mai de preț decât trupul, căruia el îi dă viață și-i face posibilă adunarea științei și practicarea virtuții. Cuvântul de ordine al gândirii patristice este primatul sufletului și înrudirea lui, îndeosebi a părții conducătoare din suflet, a lui "Nous", a minții, cu Dumnezeu. Sufletul, zică Sfântul Grigorie de Nyssa, este o entitate rațională, creată, vie, care dă putere de viață și de percepție corpului organic și sensibil, atât timp cât aceasta viază. Sufletul are trei facultăți: vegetativă, senzitivă și rațională; acestea trei formează una în sufletul rațional. Prin această definiție, Sfântul Grigorie înlătură definitiv împărțirea platonică și stoică a sufletului în cele trei elemente cunoscute.

Printr-o demonstrație savantă și extrem de interesantă care este și astăzi valabilă, Grigorie de Nyssa și Nemesius de Emesa arată legătura organică, indisolubilă dintre trup și suflet. Sufletul și trupul sunt create în același timp. Omul nu ia nimic din afară, cu excepția hranei, ci se dezvoltă din interior în afară, din puterea interioară. Această putere este sufletul. Sufletul e prezent din momentul zămislirii, nu se poate însă manifesta în formă perfectă fiindcă îl lipsesc organele necesare. El se dezvoltă progresiv. La început activează numai puterea de hrană. La naștere, corpul ajungând la lumină, începe să lucreze sensibilitatea. Când s-a maturizat ca un fruct, atunci rațiunea luminează în om. De aceea sufletul și trupul merg împreună. Sufletul nu sălășuiște într-o anumită parte a trupului, ci în tot trupul. El rămâne continuu unit cu corpul, chiar după moarte, intrucât nefiind spațial, el poate persista cu

părțile componente ale corpului chiar după dezagregarea acestuia. La invierea din urmă, nu va trebui ca sufletele să meargă la judecată cu corpurile cu care au murit?

Îndrăzneață și sistematică, această antropologie are, printre altele, meritul de a fi impuls filosofiei unitatea omului și a naturii sale alcătuită din trup și suflet, unitate care a învins dualismul platonic.

Drama umanității, începând cu păcatul din paradis și sfârșind cu preziua măntuirii prin Iisus Hristos, este înșățită în toată durerea, dar și în toată frumusețea ei. Gândirea patristică relevă și analizează fără încetare păcatul, care, lucru vrednic de reținut, e definit nu ca o acțiune pozitivă, ci ca o lipsă a ceea ce trebuia să fie, lipsa hotărârii pentru Dumnezeu.

Cu toate necazurile și suferințele lui, cu toată tragedia care-l consumă din pricina păcatului care-l roade, omul este și rămâne pentru gândirea patristică cea mai mare podobă a lumii, o perlă, căreia nimic din ce există în univers nu îi se poate compara. Iată cum glăsuiște în această privință una dintre mințile de aur ale Sfintilor Părinți: "Cine ar putea să admire cum se cuvine noblețea acestei ființe care unește în ea pe cele muritoare cu cele nemuritoare, care împreună pe cele raționale cu cele iraționale, care poartă în propria ei fire chipul întregii creații, lucru pentru care a fost numită lumea cea mică (microcosmos), ființă care a fost înrednicită de Dumnezeu cu atâtă atenție, pentru care sunt toate cele prezente și cele viitoare, pentru care Dumnezeu însuși S-a făcut om, care tinde spre nemurire și fugă de ce este muritor, care, alcătuită după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, este regină în ceruri, care trăiește împreună cu Hristos, care este copilul lui Dumnezeu și care e aşezat mai presus de orice stăpânire și autoritate? Cine ar putea să povestească privilegiile acestei ființe? Ea colindă mările, frecventează cerul cu ochiul minții, cugetă la mișcările, distanțele și volumul astrelor, recoltează pentru sine pământul și marea, disprețuiește fiarele și monștrii apelor, toată știința, arta și cercetarea îi reușesc, întreține cu cine vrea legături peste granițe cu ajutorul scrișului, nu se lasă împiedicat de corp și profetește cele viitoare. Omul e domn peste toate, stăpânește peste toate, se bucură de toate, vorbește cu ingerii și cu Dumnezeu, poruncește creațurii, ordonă demonilor, cercetează natura lucrurilor, se ostenește pentru Dumnezeu, este sălaș și templu al lui Dumnezeu. Toate acestea el le obține prin virtute și evlavie". Orice comentariu la acest text este superfluu.

O nouă interpretare a naturii și a istoriei

Sfinții Părinți dau o nouă interpretare naturii și istoriei. Măntuirea adusă de Iisus Hristos a afectat nu numai soarta omului, ci pe a întregii naturi. Această natură, purificată prin moartea și invierea Domnului, doborâtă de caldura harului, devine ogorul fecund al divinității. Roadele naturii sunt sfinte și ele nu pot fi plătită, alterate sau suprimate decât de păcat. Natura nu-i păzită de arhangeli ca paradisul, pentru a interzice accesul celor impuri: Satan și sateliții lui au libertatea să circule și să îspitească; măntuirea prin

Hristos nu a impus naturii sfîntenie, ci numai a purificat-o pentru a merge pe calea desăvârșirii. În fond, omul e acela care determină caracterul pozitiv sau negativ al naturii față de Dumnezeu, căci el e cel ce apreciază. Sfinții Părinți au, în general, o atitudine de simpatie și chiar de dragoste față de natura propriu-zisă. Înainte de a lua hotărâri mari, în momente de tulburare, din nevoie de a adânci sau limpezi gândurile și, mai ales, pentru a se desăvârși, Sfinții Părinți se retrag în sănul naturii: la poalele, pe povârnișul sau pe piscul munților, pe malul apelor, în pesteri, în păduri sau în pustiu. Trăind în contact direct cu natura pură, ei se regăsesc pe ei însăși, și reintră în ritmul sacru al fiorii pe care o cântă în versuri înaripate ca Grigorie de Nazianz sau în proză lustruită ca Vasile cel Mare și Grigorie de Nyssa, Ioan Gură de Aur și Fericitul Augustin. E caracteristic că într-un asemenea loc retras, pe malul Irisului, în Pent, cei doi colegi și prieteni Sfinții Vasile cel Mare și Grigorie Teologul au alcătuit, din scrisorile lui Origen, acel cod al conducei creștinului desăvârșit, care se numește "eleganță" sau "distincția spirituală". Majoritatea Sfinților Părinți și a scriitorilor bisericești greci și latini scriu căte un tratat despre feciorie. Ei exaltă virginitatea omului, la lumina comparațiilor nesfârșite cu puritatea naturii. Natura creștină are prospețimea, castitatea și inocența creaturilor în momentul ieșirii din mâinile lui Dumnezeu. Sfântul Grigorie de Nazianz spune undeva că el preferă să trăiască cu fiarele, căci ele sunt mai bune decât oamenii. Fiarele despre care ne vorbește Sfântul Atanasie în Viața Sfântului Antonie sunt deghizări satanice, caricaturizări ale animalelor, nu animale propriu-zise. Încercarea demonilor de a altera firea îmbrăcând chip animalic e tot așa de frecventă și sub masca umană.

Gândirea patristică are aprecieri aspre la adresa naturii umane. Accasta e perfectabilă, dar e inclinată mai ales spre luncescere. Sfinții Părinți luptă din răsputeri contra luncărilor naturii prin întărirea și înarmarea sufletului. Natura umană trebuie înălțată prin vindecarea imperfecțiunilor și transfigurată prin exercițiul continuu al virtuții și al cunoașterii.

Natura e, în gândirea patristică, opera lui Dumnezeu și servește omului pentru exercițiul desăvârșirii. Ea e una, alcătuită un tot perfect unitar, nu împărțită în diferite etaje aparținând fiecare altrei divinități, ca în mitologia indiană, greacă, latină s.a. Natura nu e nici identică cu destinul, ca la atâtă gânditori păgâni, nici suficientă și ești, avându-se pe sine cauză și scop, ci ea e un instrument în mâinile lui Dumnezeu, care lucrează după planurile sale ascunse. Cercetarea științifică a naturii pe care unii Sfinți Părinți o practică cu pasiune confirmă principiile credinței și mărește entuziasmul cunoașterii.

Istoria capătă și ea un sens nou. Ea nu mai este o înlanțuire anotă de cauze și fapte economice, politice, sociale și militare, proprii unor țări sau unor vremi. Continuând să existe, aceste cauze și fapte nu se mai explică prin specificul omenește sau prin imponderabilul întâmplării ori al destinului, ci prin planul insondabil al Providenței divine. Istoria umană

se desfășoară pe pământ printre oameni și pentru oameni, dar ea nu e o simplă jucărie terestră, ci e puternic și organic legată de istoria cerului. Aplicând faptelor istorice, teoria filosofică a Logosului "spermatikos", istoricii patristici declară că istoria omenirii precreștine este o pregătire pentru istoria cea nouă care începe cu anul nașterii Mântuitorului. Prin umbrele și luminile ei, dar mai ales prin luminile ei, istoria universală deschide drumul istoriei măntuirii, istoriei creștine. Împărați și conducătorii de popoare legislatori și oamenii precreștini se integreză cu onoare în istoria divină dacă ei au lucrat după dreptate și după rațiune. Istoricul Eusebiu de Cezarea spune undeva că numai prin planul Providenței se explică minunata coincidență a răspândirii creștinismului cu așezarea păcii romane sub primii Cezari, coincidență care a transformat umanitatea. Fericitul Augustin, în lucrarea sa celebră De civitate Dei, împarte omenirea în două cetăți rivale, care duc un război neîncetat: cetatea pământească, a celor care trăiesc după om, după modelul uman, și cerească a celor care trăiesc după Dumnezeu, după modelul divin. Aceste două cetăți sunt amestecate și înlanțuite aici pe pământ, dar ele vor fi bine separate una de alta la sfârșitul lumii în fața dreptului Judecător. Dumnezeu va face însă ca cetatea celor aleși să se întindă până la marginile pământului, ca împărații și conducătorii să fie în ţările lor imaginea fidelă a lui Dumnezeu în ceruri - cum caracterizează Eusebiu pe Constantin cel Mare -, ca istoria să fie o manifestare terestră a planului divin.

Istoria umană este, pentru gândirea patristică, acțiunea în desfășurare a unității terestre sub ochiul vigilent al lui Dumnezeu. Această acțiune va trebui, cu trecerea veacurilor, să ajungă expresia însăși a bunățății divine. Coborârea lui Dumnezeu în istorie prin intruparea lui Iisus Hristos este o garanție sigură.

Metodă și logică

Metoda și logica gândirii patristice reies de la sine din cele expuse până aici. Această metodă și această logică sunt o îmbinare de elemente istorice, de rațiune, de știință și de revelație supranaturală. Sudarea și armonizarea acestor elemente a părut încă din antichitate și pare și astăzi unora drept un "scandal". Acest "scandal" nu poate fi însă decât în mintea necunoscătorilor sau dușmanilor creștinismului.

Primul element al metodei gândirii patristice este faptul real, necontestat de nimeni, al istoricității venirii lui Dumnezeu în lume prin intruparea, viața și faptele lui Iisus Hristos. Persoana istorică a Mântuitorului dă gândirii patristice un temei de granit pe care nu l-a avut nici un sistem filosofic din lumea veche. Principiile, argumentele și raționamentele gândirii profane nu ieșeau din certitudinea științifică a unui fapt istoric, ci, de cele mai multe ori din apriorisme, judecăți abstrakte sau observații empirice, care fară a fi totdeauna inexacte, puteau servi pro și contra unei teze. Această incertitudine filosofică e necunoscută gândirii patristice.

Al doilea element al acestei metode este cercetarea cu ajutorul rațiunii atât căt aceasta se poate întinde și

lucru. Sfinții Părinți selectează și utilizează achizițiile rațiunii umane din toate filosofile pământului. Dar ei nu admit toate produsele rațiunii fără distincție. Unele din aceste produse sunt erori datorită intuneacării parțiale, altele datorită limitelor firești ale rațiunii, altele, în fine, datorită intervenției demonilor. Sfinții Părinți precizează că mulți filosofi se contrazic, pentru că ei nu prind și nu gândesc cu precizie adevărul. Cu alte cuvinte, rațiunea umană nu poate căpăta nici în întregime și nici o exactitate adevărul. Numai o rațiune luminată și superlativizată prin har poate îndeplini acest oficiu. Această rațiune purificată și desăvârșită prin puterea harului este îndeosebi utilizată de gândirea patristică. Ea depășește capacitatea rațiunii extraharice și poate ajunge, depășind chiar cel mai mare geniu uman, până la granița supranaturalului.

Gândirea patristică nu evită, ci cultivă cu pasiune cercetarea științifică propriu-zisă. Științele naturale, științele exacte și anexele acestora au format obiectul de studiu al multora din Sfinții Părinți. E suficient să mentionez școala alexandriană, apoi pe cei doi frați, Sfinții Vasile cel Mare și Grigorie de Nyssa, în fine, pe Sfântul Ioan Damaschin, în ale căror opere e pusă la contribuție întreaga știință a vremii lor. Autorii patristici cercetează pe larg compozitia materiei, descriu sau analizează cele trei regnuri: anorganic, vegetal și animal, ne vorbesc despre compozitia atmosferei și a astrelor, studiază geometria și matematicile - Origen e produsul unei asemenea școli și va conduce o atare școală - ei sunt maestri în științele liberale ca filologia și dialectica. Se cunoaște admirarea pe care păgâni și adresari ca Prohyru și Libaniu o aveau față de elitele intelectuale creștine. Știința nu contrazice, ci ajută și luminează pietatea.

Al patrulea și cel mai de seamă element al metodei patristice este colaborarea revelației supranaturale. Am văzut că rațiunea luminată de har se înaltează numai până la porțile supranaturalului. De aici înainte, revelația divină singură orientează și indoctrinează gândirea patristică. Elementele revelate, adică Sfânta Scriptură, inspirația și vizuniile prin care Dumnezeu vorbește multora dintre Sfinții Părinți, minunile prin care Iisus Hristos sau Sfânta Treime se fac văduți și multe altele, pot contrazice experiențele rațiunii umane, fără ca prin aceasta să șirbească ceva acestor elemente revelate. De fapt revelația nu contrazice, ci completează și depășește puterile și datele gândirii omenești. Această gândire, cu toată frumusețea și înălțimea ei, este limitată. Gândirea patristică își are izvorul cunoașterii în Iisus Hristos însuși: "Hristos este înțelepciunea personificată și adevărul; în El se află ascunse toate comoriile cunoașterii", zice Sfântul Ioan Damaschin. Izvorul principal al științei patristice se află, aşadar, în Dumnezeu, nu în lume, în Creator, nu în creații. Părinții armonizează într-o adevărată simfonie revelația supranaturală cu istoria și știința omenească. Această simfonie nu vrea să cânte decât adevărul. Ea e orchestrată de o logică pe care n-o acceptă totdeauna filosofia laică, geloasă pe categoriile și făgașurile ei. Dar logica gândirii patristice are avantajul de a lucra cu

întregul real, în lumea văzută și nevăzută, cu Dumnezeu însuși, spărgând zidurile strâmte și cenușii ale gândirii profane. Elogia luminii paradisiace.

Concluzie

Frumusețea gândirii patristice nu poate fi percepută doar căcăciuți de ceci că iubesc cu pasiune pe Sfinții Părinți. Nu cercetarea orgolioasă a vieții și operelor lor, nu gânduri străine de lumina arzândă a existenței lor, ci dragostea neprihănitoare și inima umilită ne apropiie de sufletul lor și de mintea lor. Ei spun că izvorul principal al cunoașterii lui Dumnezeu este iubirea, că numai prin această iubire dogoritoare sufletul omenesc se poate uni cu divinitatea și rămâne cu ea în vecinătate. Deci, știința supremă, știința despre Dumnezeu, nu se poate obține decât prin iubire. Iubind pe Sfinții Părinți îi vom înțelege și înțelegând gândirea lor vom fi fericiți: "Filosofia, zice Sfântul Iustin Martirul, este știința realului și cunoașterea adevărului; iar fericirea este cunoașterea acestei științe și a acestei înțelepciuni". Frumusețea e opera iubirii. Dacă lumea noastră e frumoasă, este pentru că ca ceste izvoarele sunt iubirea lui Dumnezeu. Gândirea Sfinților Părinți e frumoasă pentru că ea s-a zămislit și s-a dezvoltat din iubire, și a tins, cu iubire, către izvorul însuși al iubirii care este Dumnezeu. La rândul nostru, numai iubind această gândire putem gusta minunatul ei frumuseții. Si nu o vom iubi zadarnic.

Gândirea patristică este o filosofie optimistă. Scepticismul filosofiei profane este înlocuit prin optimismul cunoașterii. Această cunoaștere ducând, progresiv, la obținerea fericirii supreme care e Dumnezeu, revărsă în întreaga operă patristică un parfum de bucurie și energie spirituală. Adierile de tristețe sau de amărăciune care circulă câteodată prin aleile filosofiei patristice se explică prin gravitatea rolului pe care-l joacă păcatul în iconomia măntuirii, dar mai ales prin lupta dârza, crâncenă, epică, pe care Sfinții Părinți au avut-o de dat cu tot felul de adversari și de piedici: autorități de stat neînțelegătoare, filosofie pagână orgolioasă, gnosticism dizolvant, eretizii zgromotoase și de multe ori disensiuni în chiar sânul Bisericii. Dar aceste tristeți sunt trecătoare. Nota dominantă este elanul spre înălțimi, bucuria trăirii în Dumnezeu.

În fine, gândirea patristică armonizează umanul cu supranaturalul. Spiritul limitat al omului e purtat prin treptele desăvârșirii până la lumina inefabilă a dumnezeirii cu care se unește pentru totdeauna. Sus acolo, în azurul nesfârșit, sufletele oamenilor și ingerii vor cânta lauda frumuseții divine, a unei frumuseți netrecătoare pe care nu o învăță nici o filosofie a lumii acestia. Singură gândirea Sfinților Părinți ne arată calea spre paradisul acestei frumuseți.

Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman
„Glasul Bisericii”, nr. 1-4, 1997, pag. 63-74.

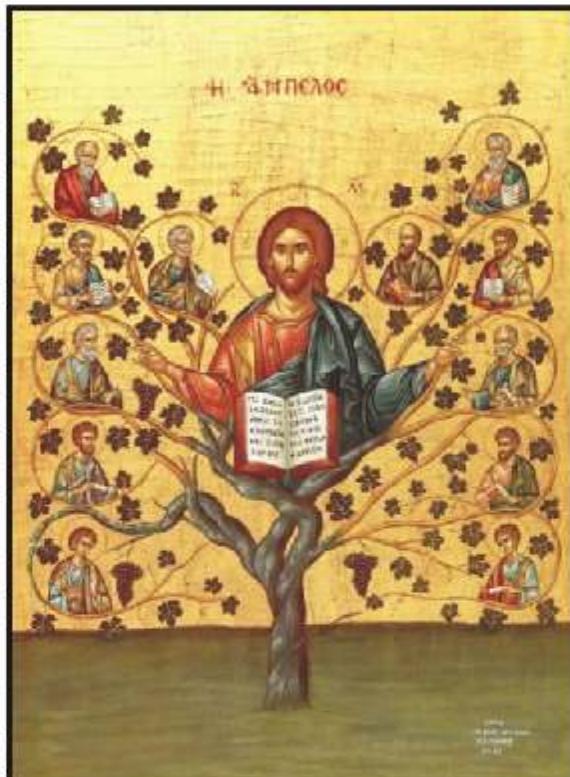
PAROHIA ASTĂZI ȘI RĂȚIUNEA EXISTENȚEI EI

Prima referință istorică a termenului „cnoric” (parohic) provine dintr-o scrisoare a Sfântului Grigorie al Nyssei (sec. IV) către Flavian: „Si cineva a făcut cunoscut că el petrece în enoria din munte” (PG 46, 1001A). Acest text face o distincție între „enoria” și „ekklesia”, pe care o identifică cu episcopia. Cu sensul de mică zonă unde locuiesc creștini, termenul se întâlnește în aceeași epocă și la Sfântul Epifanie al Salaminei Ciprului: „Care locuiește în enoria ierusalimiteană Elevteropolis, dincolo de Hebron” (PG 41, 677C). Ceea ce astăzi se numește „enoria” se exprimă în Noul Testament cu termenul „ekklesia”, fiindcă abia mai târziu s-a realizat fragmentarea unei Biserici locale sub conducerea unui episcop în „enorii” aflate sub conducerea unor prezbiteri.

1. Biserica „în Hristos”

În realitatea ortodoxă, cea mai mică unitate a vieții bisericești este enoria (parohia). Ca adunare (sinaxă) euharistică a credincioșilor, orice parohie apare desigur în strânsă legătură cu episcopia de care aparține în mod organic ca „Biserică catolică” într-un loc și timp concret. Credinciosul trăiește taina Bisericii în viața și practica parohiei lui, în care, sfîntindu-se și luptându-se, se unește cu Hristos și cu frații lui în Hristos, realizând în mod continuu existența lui în Hristos, ecclzialitatea lui. Prin urmare, discursul despre parohie și viața ei este, în esență, un discurs despre Biserica însăși și despre prezența ei în lume. Ce este, însă, Biserica?

Biserica este „trupul lui Hristos” (cf. 1 Co. 12), unirea și unitatea în Duhul Sfânt a credincioșilor în umanitatea îndumnezeită și „preamărită” a Hristosului nostru. Hristos și Biserica sunt o unitate inseparabilă și indisociabilă, sunt, potrivit Sf. Ioan Gură de Aur, „un singur neam, al lui Dumnezeu și al oamenilor” (PG 52, 789). În ziua Cincizecimii, firea omenească preamărită a Hristosului nostru (unită în chip nedespărțit și neamestecat cu firea dumnezeiască) se reîntoarce în lume după înălțarea ei în cerul necreat al Soarelui Dumnezeuirii Treimice, ca prezența lui Hristos să se continue în credincioși (cf. Mt. 28, 20: „Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului”). E, însă, acum o prezență într-un mod diferit, în Duhul Sfânt. Hristos Se reîntoarce în Duhul Sfânt ca să fie locul întâlnirii și unirii celor măntuitori prin El și în El. Acest adevar fundamental pentru viața noastră bisericească

(parohială) trebuie analizat ceva mai mult.

La „Cina cea de Taină”, Hristos le-a dat ucenicilor Lui o serie de făgăduințe curioase (la suprafață): „Iarăși voi veni și vă voi lua la Mine, ca unde sunt Eu să fiți și voi”. și în continuare: „Nu vă voi lăsa orfani, ci voi veni la voi” (In. 14, 3.18). Continuându-și cuvintele curioase pentru ucenicii lui, Hristos se referă la „ziua” în care ucenicii vor cunoaște că Hristos este „în Tatăl”, ucenicii în Hristos și Hristos „în el”. În ziua aceea, ucenicii vor dobândi experiența prezenței lui Hristos în ei. Aceasta înseamnă că-L vor vedea pe Hristos și după înălțarea Sa, fiindcă Hristos e viu și ei vor fi vii împreună cu El. (In. 14, 19).

Făgăduința aceasta a Hristosului nostru rămâne pentru noi neclară și nedeterminată, de aceea El o va lămuri mai încolo. Hristos făgăduiește să Se arate pe Sine Însuși celui care-L iubește (14, 21) și că va veni să locuiască în el împreună cu Tatăl (14, 23). Toate acestea, însă, se vor realiza în Duhul Sfânt, prin venirea Duhului Sfânt. Mângâietorul (Duhul Sfânt) ii va învăța pe ucenici „toate” și le va reaminti toate căle le-a spus Hristos când a trăit în mijlocul lor (14, 26). În rugăciunea Sa arhierească, Domnul îl roagă, între altele, pe Tatăl astfel: „Părinte, vrcău ca acolo unde sunt Eu să fie împreună cu Mine și cei pe care Mi i-ai dat, ca să se vadă slava pe Care Tu Mi-i dat-o” (In. 17, 24). Cere ca toți credincioșii Lui să fie împreună cu El, ca să vadă slava Lui necreată. Lumina necreată a dumnezeirii Lui.

Aceste cuvinte ale Hristosului nostru s-au împlinit și realizat în ziua Cincizecimii. Atunci Hristos S-a reîntors în Duhul Sfânt (și împreună cu

Ei este și Tatăl) ca să locuiască în credincioși, ca ei să vadă (contemple) Slava necreată și Împărația (Lumina necreată) a Sfintei Treimi. Contemplarea (*theoria*) Luminii necreate sau vederea lui Dumnezeu (*theoptia*) este îndrumare și unirea cu Hristos și prin El cu întreaga Sfântă Treime. Locul întâlnirii și îndrumarei celor care-L iubesc pe Dumnezeu Tatăl este firea omenească a lui Hristos și slava ei naturală pe care Hristos ca Dumnezeu și Cuvânt fără de început a primit-o de la Tatăl. Firea omenească a lui Hristos unită cu slava Dumnezeirii ni se comunică în dumnezeiasca Împărtășanie, ca Hristos se sălășuiască în noi și noi în El.

Prin urmare, la Cincizcime nu s-a „întemeiat” Biserica, pentru că ea se găsea mai înainte de veci în „sfatul” lui Dumnezeu și este legată mai înainte de veci cu Dumnezeu-Cuvântul, a doua Persoană a Sfintei Treimi. La Cincizcime s-a „alcătuit” prin Duhul Sfânt și s-a arătat în lume („s-a născut”) Biserica văzută ca trup al lui Hristos. Deoarece e prezentă firea omenească a lui Hristos, iar Hristos Se unește întreg cu fiecare membru al trupului Lui „împărțindu-Se fără să se împartă în părți”, după izbutita expresie a Sfinților Părinți. Din ziua Cincizcimii și până la sfârșitul veacurilor, Hristos întreg se va găsi în fiecare mădular al trupului Său, unit cu el „după har”, evident în cazul în care există premizele corespunzătoare. Fiindcă nu trebuie să uităm cuvântul lui Hristos la Cina de Taină: „Voi sunteți curați, dar nu toti” (In. 13, 10), prin care subînțelegea pe Iuda care, rămânând „necurat”, n-a putut ajunge la „slava” lui Hristos și să primească pe Duhul Sfânt ca și ceilalți.

Cele de mai sus înseamnă că Hristos este „Cel care ne adună și ne face o Ekklesia [Biserică]”, e „Ecleziastul”, fiindcă ne adună în preasfântul Său Trup, dar în același timp este și „Ekklesia” (Biserica) noastră pentru că devine locul adunării (synaxe) noastre. Prin urmare, când vorbim de „Biserică (Ekklesia)”, noi, ortodocșii, înțelegem înainte de toate și în principal pe Însuși Hristos în Care se realizază unirea noastră. Iată de ce nu poate să existe Biserică fără Hristos, și iată de ce Biserica nu se poate suține pe vreo ideologie, fie ea și numita „creștină”. Fiindcă Biserica este țesută cu și legată în mod indisociabil de Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul, de Cuvântul intrupat al lui Dumnezeu, de Hristos Domnul și Mântuitorul nostru. Biserica nu este „un trup al creștinilor”, o unire a unor oameni cu scopuri comune, ci „trupul lui Hristos”. Toți credincioșii care participă la trupul lui Hristos, cler și popor, sunt în trup, niciodată peste sau în afară de trup. De aceea, orice noțiune de „supraepiscop” (papa) sau „despotism” e de neconcepție în viața Bisericii (Ortodoxe).

Această realitate hristocentrică a comunității bisericești încorporează și exprimă, dar și realizează un act liturgic care are loc în finalul dumnezeiescii Liturghiei. E vorba de strângerea cînstitelor Daruri în

Sfântul Potir, după dumnezeiasca Împărtășanie. Liturghisitorul „strâng” (adună, concentreză) în Sfântul Potir tot ceea ce este pe sfântul disc afară de Mielul-Hristos (Agnețul), adică miridele Născătoarei de Dumnezeu, ale ingerilor și ale sfinților, alcătuiți care au fost pomeniți de liturghisitor, mădulare vii sau adormite ale trupului lui Hristos, care au săvârșit dumnezeiasca Liturghie, întâiul fiind episcopul care, chiar dacă absent cu trupul, constituie centrul spiritual văzut al dumnezeiescii Liturghie (Cel nevăzut fiind Însuși Hristos, „Care este în chip nevăzut împreună cu noi”) și menține unitatea Bisericii locale.

În Sfântul Potir, „trupul individual” al lui Hristos devine acum una cu trupul Lui „comunitar”. Comunitatea credincioșilor lui Hristos este acum întreagă adunată în Sfântul Potir. În dumnezeiasca Liturghie, prin urmare, nu se realizează pur și simplu o comunitate culminantă a fiecarui credincios „individual” cu Hristos, ci și unitatea orizontală a tuturor mădularelor trupului întrecolaltă. Biserica-Hristos, Cap și Trup, devine, deci, o realitate văzută. Astfel se înțelege definiția dată de Sfântul Maxim Mărturisitorul Bisericii: „Sfânta Biserică este o icoană a lui Dumnezeu, ca una care realizează între credincioșii aceeași unire în Dumnezeu” (*Mystagogia* 1, PG 91, 668B). În Biserică se realizează unitatea credincioșilor în Hristos care este o icoană a unității Persoanelor Sfintei Treimi.

2. Sinaxa euharistică

Încă din Nouul Testament, Sfântul Apostol Pavel vorbește despre „biserica” unui oraș, de exemplu, a Corintului, dar și despre „bisericile” unor regiuni mai mari, de exemplu, ale Asiei sau Macedoniei. El distinge astfel sinaxa euharistică locală de bisericile-sinaxe locale mai largi. Care e însă relația bisericilor locale între ele? Numărul plural „biserici” are aici sensul logic al unei părți în locul întregului. Fiecare biserică locală atunci când intrupează adevărul sobornicesc, universal (*katholiki*): ortodoxia este *Biserica*, întreaga Biserică într-un loc concret. Împărtirea geografică nu fragmentează Biserica *Una*, așa cum Hristos rămâne Unul și Întreg pe fiecare Sfântă Masă pe care Se aduce ofrandă ca hrană a întregii lumi. După Sfântul Ignatie Teoforul († 107), acolo unde Hristos există întreg, în plenitudinea adevărului Lui, acolo există și Biserica *sobornicească, universală (katholiki)* (una și unică) (PG 5, 713). În cazul Bisericii, caracterul local este o simplă manifestare (locală) a Bisericii sobornicești, universale, una și unică, iar Bisericile locale pot fi înțelese ca izvoare de suprafață care provin însă din unul și același râu subteran a toate.

Unitatea trupului Bisericii o asigură dumnezeiasca Euharistie. Aceasta este mesajul *Epistolei întâi către Corineni* (10, 15-17). Trupul unul se identifică acolo cu pâinea euharistică. „Căci o singură pâine, un singur trup suntem cei mulți;

fiindcă toți ne împărtăşim dintr-o singură pâine” (1 Co. 10, 17). Exact aceeași imagine o va folosi după o jumătate de secol *Didachia* (cap. 9-10). Cei mulți nu devin doar „una (hen)”, ci unul (*eis*) (Ga. 3, 28), un Domn (să ne amintim iarăși de strângerea cinstitelor Daruri). În dumnezeiasca Euharistie, Biserica din toate veacurile vede depășirea tuturor diviziunilor naturale și sociale. De aceea nu e un lucru curios că practica Bisericii vechi era ca în aceeași zi într-un singur loc să se săvârsească doar o singură Euharistie. Scopul acestei practici era asigurarea posibilității ca toți credincioșii dintr-un loc să se împărtășească la aceeași dumnezeiască Euharistie.

Din cele de mai sus rezultă o concluzie importantă pentru viața noastră bisericăescă:

a) Se demonstrează necesitatea absolută a participării (în duminici și sărbători) la dumnezeiasca Euharistie locală, fiindcă astfel se realizează existența noastră bisericăescă, frățietatea și unitatea mădularelor trupului local al Bisericii (parohia).

b) N-au sens din punct de vedere ortodox dumnezeieștile Liturghiei particulare, de exemplu, pentru familii, partide sau diverse categorii sociale (de exemplu, copii, studenți, asociați etc.) fiindcă sinaxa se face pentru toți credincioșii. Orice activitate de acest fel (particularizarea dumnezeiești Liturghiei) constituie o negare a catolicității comunității euharistice (parohie).

c) Din contră, iarăși, secularizarea dumnezeiești Liturghiei, cu deschiderea ei și pentru necredincioși, ar fi fost practic de neconcepțut și nepermis în primele veacuri creștine.

În primele veacuri creștine Biserica dintr-un loc (biserica „într-o casă”) se identifica cu parohia. Dumnezeiasca Euharistie era episcopocentrică, cu participarea la aceasta a întregului cler local (a episcopului, prezbiterilor și diaconilor). Unitatea aceasta nu va fi însă perturbată atunci când, începând cu sfârșitul sec. al II-lea, din rațiuni mai ales practice, la periferia episcopiei vor apărea parohiile, care vor fi prezbiterocentrice, dar ele vor crea într-o legătură indisociabilă cu episcopul. Prin episcopocentrismul parohiei se va păstra, în acord cu învățătura Sfântului Ignatie Teoforul, și hristocentralitatea ei.

Trebuie spus însă că parohia n-a apărut ca substitut al Bisericii episcopocentrice originare, fiindcă accastă din urmă s-a continuat în episcopia veacurilor ulterioare. În Ortodoxie, episcopia (episcopul) rămâne întotdeauna centru vieții bisericăști. Parohia nu este o nouă (altă) Biserică, astfel încât în fiecare episcopie să fie mai multe Biserici (particulare). Parohiile n-au fost înțelese niciodată ca unități euharistice independente în interiorul episcopiei, ci numai „ca ramuri organice ale ei” (mitropolitul Ioannis Ziziulas al Pergamului). Prezența episcopului în dumnezeiasca Euharistică locală nu va înceta niciodată să fie considerată

indispensabilă în sinaxa euharistică a fiecărei parohii. De aceea, la fiecare dumnezeiască Euharistie, episcopul e pomenit îndată după sfintirea Cinstitelor Daruri („Întâi pomenește Doamne...”) ca și cum ar fi prezent cu trupul la sinaxă. De altfel orice preot săvârșește Liturgia împreună cu întreaga sinaxă a credincioșilor în locul episcopului.

Euharistia episcopocentrică n-a dispărut, deci, în secolul al II-lea, odată cu nașterea parohiei, ci, după mitropolitul Ioannis al Pergamului, acum se realizează „împărțirea colegiului prezbiterului”, pentru abordarea practică a nevoilor trupului Bisericii care creștea numeric. Parohia devine astfel o extensiune a unei Euharistii săvârșite sub conducerea episcopului în limitele geografice ale episcopiei, fără să se creeze noi centre de unitate euharistică.

3. Structura realității parohiale

Încă din epoca apostolică, formarea vieții bisericăști-parohiale a luat caracterul unei teocrații depline. Desigur, trebuie precizat că acest caracter teocratic al vieții bisericăști nu poate avea nimic comun cu papismul sau cu „teocrația” musulmană. Fiindcă el nu-a fost niciodată înțeles ca o *clericocrație feudală*, ci ca o *hristocrație*. Teocrația ortodoxă romeică este cea pe care o exprimă într-un mod unic două expresii liturgice extrem de importante, care răsună încontinuu în urechile fiecărui creștin ortodox: a) „Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos” și b) „pe noi însine și unii pe altul și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”. Dacă legăm prima expresie cu locul apariției ei, adică mediul iudaic și elino-romeic (bizantin), atunci vom conștientiza foarte lăptită sensul ei foarte profund. Domnul Poporului lui Dumnezeu, al Bisericii, nu un cezar lumesc oarecare, căruia î se predau și supun credincioșii, ci Stăpânul veșnic Hristos, Domnul și Dumnezeu, și Eliberatorul întregii noastre vieți.

Teocrația Bisericii este conștiința și experiența clară a prezenței și a lui Hristos-Domnul în viața trupului Său și a păstoririi și conducerii continue a trupului bisericesc direct de către El în Duhul Sfânt. Astfel, va putea fi înțeles fără răstălmăciri și locul clericilor în trupul eccluzial. Cu toată poziția lui fundamentală și inamovibilă în sinaxa euharistică și în întreaga viață a Bisericii locale, episcopul nu este, în general, „locuitorul” sau „reprezentatul” lui Hristos, ca să-l poată suplini vreodată pe Hristos absent (ceea ce e papism), ci în persoana episcopului devine văzut și manifest Hristos Care e pururea prezent „în chip nevăzut împreună cu noi”.

În acest context să ne aducem aminte o practică a vieții noastre bisericăști. Când episcopul intră în biserică ca să liturghisească sau să asiste, face metanii în fața ușilor împărătești și, după ce binecuvântează poporul, merge spre scaunul episcopal, deasupra căruia stă icoana lui Hristos.

Episcopul face iarăși metanii, urcă pe tron, se inchină lui Hristos, după care se întoarce către popor. Icoana lui Hristos amintește atât episcopului, cât și pleromei credincioșilor, că Stăpânul tuturor este Hristos pe Care-L vedem în acel moment în persoana episcopului nostru.

În acest punct de vedere există, de altfel, importante referințe patristice. Potrivit neîntrecutului nostru ecclaziolog Sfântul Ioan Gură de Aur, în dumnezeiasca Euharistie, cel care „aduce” ofranda este nu numai liturghisitorul, ci, împreună cu el, întreaga comunitate, iar sfintirea Cinstitelor Daruri „nu este o realizare a firii omenești... ci harul Duhului Sfânt, care, venind peste toți, pregătește acea jertfă tainică” (PG 62, 204). În alt loc, același Sfânt Părinte, referindu-se la „împărțirea omenească” a membrilor Bisericii în „oi și păstori”, observă: „Oi și păstori sunt o împărțire omenească, înaintea lui Hristos *toți sunt oi*: căci și cei care păstoresc, și cei păstoriti sunt păstori de unul și același, de Păstorul de Sus” (PG 52, 784). Toți, clerici și laici, suntem *oi ale singurului Păstor Adevărat: Hristos*.

Unitatea Trupului Bisericii nu permite diferențieri lumești ale membrilor în stăpâni și stăpâni. În Biserică, dacă este ortodoxă, nu pot exista prinți (cardinali). și în Apusul latin aceste împărțiri au apărut odată cu francii și feudalizarea creștinismului apusean. Tot după Sfântul Ioan Gură de Aur: „Aici (în Biserică) nu există înfumurarea stăpânilor, nici slugărinicia celor stăpâni, ci o stăpânire duhovnicească ce devine cu atât mai mare cu cât are mai multe osteneți, iar nu prin căntarea mai multor cinstiri” (PG 61, 427-428). Singura diferență între clerici și laici, accentuează Sfântul Ioan Gură de Aur, stă în osteneala și chinul celor dintâi pentru cei din urmă, adică în slujire, iar nu în accesă de superioritate și în revendicarea de onoruri.

Organizarea teocratică a vieții bisericești ne îngăduie să înțelegem de ce în Biserică nu pot exista demnități și autorități în sens lumesc, ci numai liturghisiri și diaconi. Orică slujire, îndcosobi ea liturgică, izvorăște din Însuși Hristos și este o diaconie și o liturghisire a trupului Său. Hristos este Unul, dar slujirile trupului Său sunt multe. Articularea vieții bisericești nu e o invenție omenească, o construcție ideologică, emanată unui regim constituit în mod rațional. Ea se naște din viața lui Hristos. Suntharismele duhului Sfânt care s-au transformat în slujbe-slujiri. De aceea „darurile” Duhului Sfânt (Iac. 1, 17; Cor. 12-14) se activează în slujiri pentru slujirea trupului potrivit lui Hristos. Această activare a oricărei harisme sau dar al harului este o realitate trăită, o experiență asternută în scris și codificată mai târziu fie în Sfânta Scriptură, fie în dogmele Bisericii de către Sfinții Părinți. Ceea ce primează în Ortodoxie nu sunt texte (Scriptura, actele sinodale și operele patristice), ci viața, practica, experiența.

De aceea, în Biserică slujirile au și ele un caracter personal. Nu sunt demnități și titluri abstracte, cum au ajuns, din nefericire, să fie diferitele oficii (de exemplu, protoprezbiter, econom etc.). Persoanele care intrupează slujirile constituie ierarhia bisericică. E suficient să ne amintim aici de 1 Corinteni 12, 28: „Dumnezeu a pus în Biserică mai întâi apostoli, în al doilea rând profeti, în al treilea rând învățători, apoi puterile (de a face minuni), apoi harismele vindecărilor, ajutorările, cârmuirile, felurite limbi” (cf. Ef. 4, 11). Astăzi se admit, în general, că cei numiți aici de Sfântul Pavel „profeti” sunt „episcopii”.

Până în secolul al IV-lea episcopul era liturg, nu administrator. Păstorii și învățătorii (Efeseni 4) sau „dascălii” (aici) erau preoți actuali care alcătuiau consilierei administrative ai episcopului și slujeau pleroma credincioșilor ca dascăli și cateheti. Dascălii prin excelență ai Bisericii vechi erau prezbiterii (de exemplu, Clement Alexandrinul și Origen în sec. al III-lea). Mai ales în sec. al III-lea a funcționat regulat instituția adunărilor pentru rugăciune și învățătură „fără săvârșirea Tainelor”. și această sinaxă o conduceau prezbiterii. Zilele unor asemenea adunări erau miercurea și vinerea, iar conținutul lor era catehizarea credincioșilor în viață în Hristos.

Legătura episcopului în principal cu taina dumneziești Euharistiei se arată și în folosirea bisericească a termenului „părinte”, care, după cum se stie, este un apelativ al clericilor. În vechime, singur episcopul era numit „părinte” pentru că, aşa cum explică mitropolitul Ioannis al Pergamului, numai el stătea „în locul lui Dumnezeu” (Sfântul Ignatius) și aducea dumnezeasca Euharisticie. Ea a fost transferată, însă, și preoților atunci când a apărut parohia, iar săvârșirea Tainei au preluat-o prezbiterii. De aceea și termenul „părinte” este un „titlu onorific” extrem de important pentru clericii de orice treaptă și va trebui să fie preferat oricărora altele, pe care le-au creat mai târziu influențele lumești, de exemplu: preavenerabil, preacucernic etc. E suficient să ne aducem aminte că în iconografia noastră, care a păstrat limbă bisericească autentică, bărbații sfinți (și episcopi) sunt numiți „părinți”, iar femeile sfinți „maici”.

Am vorbit mai sus de „învățătură” și suntem datori cu o explicație. Deja din Noul Testament, pentru a explica viața Bisericii, se folosesc termeni școlari. „Ucenici” sau „învățăci” erau apostolii lui Hristos și primii creștini, iar verbul „a învăța” pe alții (*matheteuo*) înseamnă „a face învățăci, ucenici”, adică a face creștini (cf. Mt. 25, 19: „Mergând faceți învățăci toate neamurile... învățându-i pe ei...”). și în tradiția patristică se vorbește de multe ori de „ucenicia” pe lângă Sfinții Părinți și de „ucenici” ai Sfinților Părinți. În toate aceste cazuri, termenii nu au legătură cu transmiterea de cunoștințe aride cu caracter școlar, ci cu introducerea și inițierea în viață în Hristos, adică cu ascea și lupta duhovnicească.

Dar asupra acesteia vom reveni mai jos.

În timp ce în erezii, care au secularizat viața bisericească și au denaturat-o, instituțiile și demnitățile aveau o importanță primordială, în Biserică, greutatca cca mai mare o are nu titlul, ci purtătorul harismei dumnezeiești sau al slujirii bisericești, persoana umană. De aceea Sfântul Irineu, episcopul Lyonului (sec. al II-lea), acest mare „părinte al Tradiției”, spunea că în Biserică, spre deosebire de erezii, tradiția nu se continuă prin texte, ci prin persoane, prin sfinti și îndumnezeiți. Aceasta se întâmplă fiindcă nu pot exista slujiri și diaconii bisericești independent de purtătorii harismelor Duhului Sfânt. Numai dacă Hristos este „în noi”, va lucra și „în mijlocul nostru”. Poate, aşadar, să existe o adunare a oamenilor care folosesc Scriptura și o cercetează, cum fac ereticii, și totuși să nu-L aibă pe Hristos, dacă Hristos nu se găsește în inimile, ci numai pe buzele lor (cf. Mt. 15, 8).

4. Clerici și laici

În baza celor de mai sus, se poate sesiza faptul că, în ciuda poruncii de „a paște oile” lui Hristos (*In. 21, 16*), clericul nu este un „stăpân” și un „autoritar”, ci purtător al unei harisme liturgice (de slujire), care cerc să fie activată într-o slujire pastorală pentru creșterea turmei lui Hristos. Dacă, mai cu seamă, avem în vedere faptul că oile sunt ființe rationale și, prin urmare, au personalitatea și judecata lor și nu sunt oile clericului, ci ale lui Hristos, ca de altfel și el însuși, atunci sesizăm cât de departe e slujirea lui de concepția lumească despre autoritate și administrare. Dacă, iarăși, ne gândim și la faptul că și mădularele laice ale trupului bisericesc primesc de la Duhul Sfânt harisme care sunt activate ca slujiri în trup, atunci devine limpede că valorificarea oricărora harisme ale laicilor de către parohul unei parohii nu înseamnă numai o concesionare, ci și o afirmație absolut necesară a funcționării autentice a trupului Bisericii prin valorificarea tuturor mădularelor lui.

Cu toate acestea, în viața noastră a intră parazitar o tradiție paralelă și o adevărată antitradiție, și de aceea domnește impresia greșită că în Biserică avem o tagmă a celor ce stăpânesc și o tagmă a celor stăpâniți sau, în cel mai bun caz, o grupare a celor activi și alta care participă pasiv la cultul parohiei și care „urmărește” formal cele ce sunt luate și săvârșite de primii. E vorba, firește, de concepții și practici ale unei comunități „bisericești” feudale și secularizate care au pătruns de veacuri și în viața românească. Împărțirea inconștientă a celor care participă la cult în activi și săvârșitori (clericii) și cei care urmăresc cele săvârșite (laici aflați în biserică) creează conștiința unui spațiu teatral; limbajul zilnic al liturghisitorilor vine și el să confirme aceste localizări ezoterice: „Pentru cei ce urmăresc această slujbă sfântă....”. E necesar, prin urmare, să redobândim o autentică gândire bisericească ce trăiește și exprimă conștiința trupului și a unității lui,

în virtutea cărții nu pot exista „săvârșitori” și „urmăritori” pasivi, ci numai împreună-săvârșitori, împreună-rugători și împreună-oferitori ai cultului și Euharistiei, clerici și laici.

În tradiția Sfinților Părinți nu se face o împărțire în „ranguri” a clericilor și laicilor, întrucât *toate* mădularele săvârșesc împreună Liturghia și se completează reciproc în slujirea lor în trupul unic, exact ca și mădularele trupului nostru natural (cf. 1 Co. 12). În sens propriu, termenul „laic” îl desemnează pe cel care ține de „poporul (laos) lui Dumnezeu”, de trupul eccluzial și, prin urmare, cuprinde toate mădularele lui, clerici și laici, fără deosebire. Singura distincție fundamentală între ei stă în slujirea (diaconia) săvârșită, iar nu în diferențierea lor în „ranguri”. Funcționarea armonioasă a întregului trup formează organismul eccluzial, cum atestă la sfârșitul secolului I Clement Românul († 95): „Arhiereului și sunt date slujiri proprii, preoților li s-a rănduit un loc propriu, leviților le revin slujiri proprii, iar laicului și sunt date porunci pentru laici” (*Epistola I către Corinteni 40, 5*).

În trupul Bisericii există liturghisiri, harisme, diaconii. Există în toate mădularele ei adevărate. Vorbind de Biserica din epoca apostolică, Sfântul Nicodim Aghioritul remarcă: „Creștinii care au crezut la începutul propovăduirii și s-au botezat au primit *toți* Duhul Sfânt. Dar, fiindcă prin firea Lui Duhul Sfânt este nevăzut, celor care l-au primit li s-a dat un semn sensibil și vizibil lucrării Lui. De aceea, cei botezați fie vorbesc limbi diferite, fie profetesc, fie fac minuni.” Harismele erau manifestări ale prezenței Duhului Sfânt în credințioși care, astfel, se arăta și „temple”-sălașele Duhului Sfânt.

Preoția este o harismă activată într-o slujire concretă, fundamentală pentru subzistența Bisericii, dar care nu le exclude pe ceilalți harisme și pe alți purtători harismatici ai lor între laici. De altfel, după 1 Corinteni 12, 18-31, toți cății aparțin trupului lui Hristos și harisme, așa cum spunea mai sus Sfântul Nicodim Aghioritul. Numai „neinvățății” și „necredințioșii” (14, 23), adică toți cății n-au primit încă Botezul, catheumenii, n-au harisme. În decursul veacurilor, însă, și prin codificarea calităților harismatice, numărul sfintilor îndumnezeiți s-a restrâns și s-a supraaccentuat numai harisma-liturghisire care rămâne neschimbătă. Preoția, chiar dacă se poate ca unii purtători ai ei să nu ne distingem de niște hamali ai harului care ni s-a dat „prin punerea mâinilor prezbiterului” (1 Tim. 4, 14). Când, deci, există conștiința că în trupul Bisericii clericii săvârșesc „liturghia”-slujirea impusă lor ca niște mădulare ei însăși ale acestui trup, atunci se desfințează orice concepție feudală „despotică” despre preoție, iar parohia vede în persoana clericului pe părintele și păstorul ei.

GHEORGHIOS METALLINOS

VEDEREA LUI DUMNEZEU ÎN SFÂNTA SCRIPTURĂ ȘI ÎN GÂNDIREA PĂRINTILOR PRIMELOR VEACURI

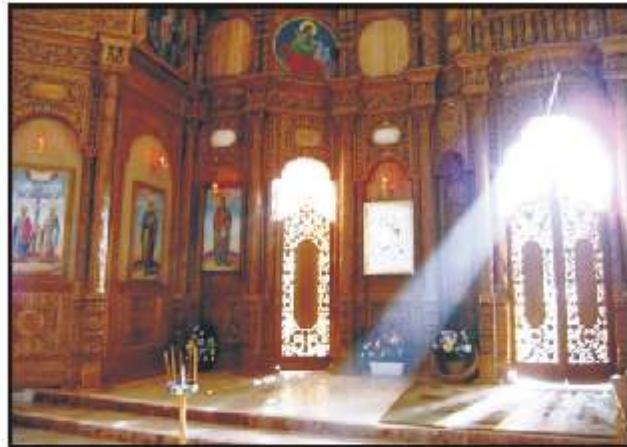
Teologii bizantini, în special teologii secolului al XIV-lea, își intemeiază doctrina lor privind vederea lui Dumnezeu pe două serii de texte ce par să se contrazice și exclude reciproc. Într-adevăr, alături de pasajele din Sfânta Scriptură în care poate fi găsită negarea formală a oricărei vederi a lui Dumnezeu, Care este invizibil, incognoscibil, inaccesibil ființelor create, mai există altele care ne încurajează să căutăm fața lui Dumnezeu și făgădnesc vederea Lui așa cum este El, desigur prezentând și continuând această cunoaștere ca fericire ultimă a omului.

Desi teologii bizantini din timpurile mai recente par să își izolați în special de modul contradictoriu în care vederea lui Dumnezeu este prezentată în Sfânta Scriptură, alții gânditori creștini au căutat să rezolve această dificultate cu mult înaintea lor, încă din primele veacuri ale Bisericii. Alături de doctrina privind vederea lui Dumnezeu, teologii bizantini au primit de la predecesorii lor greci și sirieni metoda de a grupa texte scripturistice și de a le completa unele cu altele. În decursul studiilor noastre vom reveni în mod constant la aceste pasaje din Scripturi și din acest motiv trebuie să ne oprim pentru moment asupra unor texte din Vechiul și Noul Testament, care vorbesc despre vederea lui Dumnezeu.

Printre textele care vorbesc negativ despre vederea lui Dumnezeu trebuie să cităm înainte de toate pasajul din Ieșire (33, 20-23), în care Dumnezeu îi zice lui Moise: "Fața Mea însă nu vei putea să o vezi, că nu poate vedea omul fața Mea și să trăiască". Dumnezeu trece să slava Sa acoperind fața lui Moise cu mâna Sa, iar Moise stă în scobitura unei stânci. Iar când Dumnezeu își ridică mâna Sa, Moise îl vede doar din spate, fără să fi putut vedea fața Sa. Mai există și alte pasaje în Vechiul Testament (Judecători 6, 22; 13,22; Isaia 6, 5 etc.) care afirmă că nimeni nu îl poate vedea pe Dumnezeu și să rămână viu. Când Dumnezeu coboară pe Muntele Sinai într-un nor gros, în mijlocul unei văpăi, poporul a trebuit să rămână deoparte pentru a nu muri (Ieșire 19, 21). Sfântul Ilie își acoperă fața sa cu mantia atunci când Dumnezeu îi se arată (III Regi 19, 13).

Norul din Psalmul 96, 2 are aceeași semnificație. El exprimă inaccesibilitatea naturii lui Dumnezeu, tremendum-ul. În același timp, însă, acest nor indică prezența lui Dumnezeu. Stâlpul de nor și de foc care mergea înaintea israeliților după plecarea lor din Egipt dezvăluie prezența lui Dumnezeu în timp ce îl ascunde.

Textele din Noul Testament sunt și mai categorice în sensul lor negativ. Astfel, Sfântul Pavel spune (1 Tim. 6, 16): "Dumnezeu singur are nemurire; El trăiește în lumina cea neapropiată; nu îl văzut nimenei dintre oameni, nici nu poate să-L vadă". În acest context nemurirea pare atașată de natura

incognoscibilă a lui Dumnezeu. El este inaccesibil pentru cei muritori. Sfântul Ioan zice (I Ioan 4, 12): "Nimeni nu îl văzut vreodată pe Dumnezeu". Aceeași expresie se găsește aproape identic în Evanghelia Sfântului Ioan (1, 18): însă aici Sfântul Ioan adaugă: Fiul cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela îl-a făcut cunoscut (sau, mai degrabă îl-a explicitat, îl-a interpretat). Proprietatea Cuvântului este aceea de a exprima, de a vorbi despre natura Tatălui. Iar mai departe (Ioan 6, 46): "Nu doar că pe Tatăl îl văzut cineva, decât numai Cel ce este de la Dumnezeu. Acesta îl văzut pe Tatăl". Aceeași idee o găsim exprimată în evangheliile sinoptice (Matei 11, 27 și Luca 10, 22): "Nimeni nu cunoaște pe Fiul decât numai Tatăl, nici pe Tatăl nu îl cunoaște nimenei, decât numai Fiul și cel căruia va voi Fiul să-i descopere". În timp ce limitează vederea și cunoașterea lui Dumnezeu la relația intimă dintre Tatăl și Fiul Care singuri Se cunosc unul pe celalălt, aceste texte din urmă (din Sfântul Ioan și evangheliile sinoptice) afirmă că o astfel de cunoaștere poate fi conferită sau comunicată, prin voința Fiului, ființelor create.

Suntem confruntați aici cu numeroase texte care afirmă posibilitatea vederii lui Dumnezeu. Nu avem suficient spațiu pentru a enumera toate "teofaniile" sau arătările lui Dumnezeu în Vechiul Testament. Există deasă mențiune a arătării unui inger, un fel de sosie prin intermediul cărcia Dumnezeu ia chip omnesc (Facere 16, 7-14 etc). Isaia îl numește "ingerul fetelui" (63, 9). Dumnezeu rămâne necunoscut, însă prezența Sa personală se face cunoscută, ca în episodul în care Iacob se luptă cu Dumnezeu (Facere 32, 24-30). Cel Necunoscut refuză să își reveleze numele, dar Iacob spune: "Am văzut pe Dumnezeu în față și mantuit a fost sufletul meu!". Iar el numește locul unde Dumnezeu îl s-a arătat "Penuel", ceea ce înseamnă "fața lui Dumnezeu". Dumnezeu îi vorbește lui Moise "față către față", așa cum cineva ar vorbi unui prieten (Ieșire 33, 11; Deuteronom 34, 10). Este o întâlnire personală

ca un Dumnezeu personal, chiar dacă pe Muntele Sinai El este învăluit în mister și intuneric. Fața lui Moise strălucește datorită strălucirii feței lui Dumnezeu (Ieșire 34, 29), căci fața lui Dumnezeu este luminoasă. "Fie ca fața Ta să strălucească asupra noastră, Doamne" (Numeri 6, 25), iar în Psalmi se vorbește despre "lumina feței lui Dumnezeu". Las la o parte numeroasele texte din Vechiul Testament referitoare la slavă, care descoperă dar și disimulează prezența lui Dumnezeu, pentru a ajunge la cartea lui Iov, unde dreptul, încercat de Dumnezeu, își exprimă nu numai speranța în înviere, ci și increderea că va vedea pe Dumnezeu cu propriii săi ochi (Iov 19, 25-27): "Dar eu știu că Răscumpărătorul meu este vin și că El, în ziua cea de pe urmă, va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se destramă. Și afară din trupul meu voi vedea pe Dumnezeu. Pe El îl voi vedea și ochii mei îl vor privi, nu ai altuia". Iar mai departe spune (42, 5): "După spusele unora și altora auzisem despre Tine, dar acum ochiul meu Te-a văzut".

Dacă în Vechiul Testament persoana lui Dumnezeu este adeseori reprezentată de un inger ("ingerul feței", al lui Isaia, care descoperă prezența lui Dumnezeu), în Noul Testament suntem confruntați cu opusul: ingerii persoanelor umane sună cei ce "pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri" (Matei 18,10). După cum relevă Epistola către Evrei (cap. I și II), Dumnezeu nu mai vorbește acum oamenilor prin ingeri, ci prin Fiul Său. Dacă în Vechiul Testament cei care aveau mâinile nevinovate și inimile curate sunt numiți "neamul celor ce-l căută pe Domnul, al celor ce caută fața Dumnezeului lui Iacob" (Ps. 24, 4-6), Evanghelia afirmă că "cei curați cu inima" vor vedea pe Dumnezeu (Matei 5, 8). Vorbind despre cei aleși, Apocalipsa spune: "și vor vedea fața Lui și numele Lui va fi scris pe frunțile lor" (22, 4).

Textele Noului Testament sunt de primă importanță pentru problema vederii lui Dumnezeu. Acestea sunt Epistola întâi a Sfântului Ioan 3, 1-2 și prima Epistola a Sfântului Pavel către Corinteni 13, 12. Pentru Sfântul Ioan, vedere lui Dumnezeu se leagă de calitatea de fiu al lui Dumnezeu, calitate conferită creștinilor prin dragostea Tatălui. Lumea, spune el, nu ne cunoaște (ca fiu ai lui Dumnezeu) deoarece nu L-a cunoscut pe Dumnezeu. Dar noi suntem deja, din această clipă, fiili lui Dumnezeu și ce vom fi încă nu s-a arătat, adică, rodul acestei infieră - realizarea ei finală - încă nu s-a descoverit. Știm doar că atunci când El Se va arăta, noi vom fi aidomă Lui, căci îl vom vedea așa cum este El. Observăm deja căte bogății doctrinare sunt cuprinse implicit în aceste două versete. De fapt, textul pe care l-am citat pînă vederea lui Dumnezeu, înainte de toate, în legătură cu infieră creștinilor, care sunt numiți "fiil" sau "copiii" lui Dumnezeu; iar mai apoi este pusă în legătură cu eshatologia creștină, cu manifestarea stării noastre finale sau în relație cu manifestarea ultimă a lui Dumnezeu, în parusie, deoarece cuvintele: "când Se va arăta" pot fi traduse în ambele moduri. De asemenea, textul mai stabilește o relație între vederea lui Dumnezeu și starea de îndumnezeire a celor aleși care devin "asemenea lui

Dumnezeu"; el face aluzie la milostivirea și iubirea divină care conferă creștinilor calitatea de fiu ai lui Dumnezeu, cu tot ceea ce această calitate implică. Interpretările diferite care pot fi date acestui text din Sfântul Ioan pot fi deja prevăzute. Astfel, "noi vom fi ascenția Lui, fiindcă îl vom vedea cum este" poate fi interpretat în sensul unei relații cauzale: starea de îndumnezeire este consecința vederii lui Dumnezeu așa cum El este.

Textul din Sfântul Pavel nu este mai puțin important pentru teologia vederii lui Dumnezeu. În capitolul 13 al primei Epistole către Corinteni, Sfântul Pavel intenționează să arate calea prin excelенță care le depășește pe toate celelalte - darul cel mai desăvârșit pe care trebuie să-l căutăm - darul dragostei. După acest imn celebru închinat dragostei, Sfântul Pavel declară că aceasta singură va dăinui, pe când toate celelalte daruri - darul profeției, al vorbirii în limbi, al cunoașterii vor lua sfârșit. "Pentru că în parte cunoaștem și în parte profetim. Dar când va veni ceea ce este desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va desfășura. Tot la fel, când m-am făcut bărbat (starea desăvârșită), am lepădat modul de a vorbi și a simți al copiilor". Apoi el pună față în față ceea ce este imperfect și parțial cu ceea ce este desăvârșit, sau cu starea finală la care este chemat omul. "Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură -, iar atunci, față către față -". Vederea parțială "ca într-o oglindă" poate să semnifice manifestarea lui Dumnezeu în creația Sa, accesibilă și neamurilor, acea "prezență nevăzută a lui Dumnezeu" care poate fi percepută prin contemplarea lucrurilor create (Romani 1, 19-20). Vederea desăvârșită, nemijlocită, "față către față" este pusă în opozitie cu vederea imperfectă, parțială a lui Dumnezeu. Bossuet observă că cel care vede un obiect în oglindă nu îl vede "față către față" deoarece îl are în spatele său; prin urmare, este necesar să întoarcem ochii de la oglindă pentru a vedea obiectul propriu-zis. Această interpretare este ingenioasă, dar nu trebuie să se uite că atunci când vorbește despre vederea față către față, Sfântul Pavel repetă expresia familiară a Bibliei în care "față către față" denotă întâlnirea cu un Dumnezeu-Persoană. Propoziția care urmează califica cu acuratețe caracterul desăvârșit al acestei cunoașteri a lui Dumnezeu:

"Acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu" sau "în măsură în care am fost cunoscut". Dacă uităm faptul că cele câteva versete înainte de gnosis au trebuit să dea întăiere lui agape în contextul stării de desăvârșire a timpului ce va să vină, cunoașterea lui Dumnezeu va ajunge înținta supremă a omului. Atunci, cu un accent de intelectualism, acest text va fi interpretat în sensul unei egale părțări la cunoaștere: "îl voi cunoaște pe Dumnezeu în aceeași măsură în care El mă cunoaște". Dacă însă, dinpotrivă, păstrăm în minte ideea de agape, căreia îl este dedicat capitolul întreg, atunci acest pasaj privind cunoașterea reciprocă va fi pus în legătură cu un alt text din aceeași Epistolă (I Cor. 8, 2-3), în care Sfântul Pavel spune: "Iar dacă i se pare cuiva că are cunoștință de ceva, încă n-a cunoscut cum

trebuie să cunoască. Dar dacă înțește cinea pe Dumnezeu, acela este cunoscut de El. Un obiect este cunoscut. Aceasta este o cunoaștere imperfectă în care nu există reciprocitate; acolo unde există reciprocitate în cunoaștere, cunoașterea înseamnă relație între persoane, iar aceasta este determinată de agape. A-L vedea pe Dumnezeu față către față înseamnă a-L cunoaște după cum El ne cunoaște, așa cum doi prieteni se cunosc între ei, reciproc. O astfel de cunoaștere-vedere, care presupune reciprocitate, exclude orice finalitate în vedere față către față a lui Dumnezeu. Nu cauza finală este cea care determină iubirea, ci expresia acelei agape care își așteaptă desăvârșirea în lămpurile ce vor să vină.

Textele scripturistice care ating problema vederii lui Dumnezeu și pe care le-am trecut în revistă ne vor ajuta să judecăm în ce măsură teologia Părintilor, în special teologia bizantină, a rămas neîntinată de orice adaosuri străine tradiției creștine în dezvoltarea acestui dar original. Dacă, așa cum am văzut în primul capitol, Gabriel Vasquez din secolul al XVI-lea îl critică pe acci Părinti ale căror învățături nu corespundeau ideilor scolastice privind vedere intuitivă a ființei divine, un teolog protestant din vremea noastră, Anders Nygren, aduce Părintilor Bisericii și întregii tradiții teologice răsăritene un reproș cu desăvârșire contrar celui sugerat de Vasquez. În incitanta sa lucrare publicată în franceză sub titlul *Eros et agape*, Nygren opune noțiunii pur creștine de agape, o iubire total gratuită care este, după Nygren, în mod exclusiv calca lui Dumnezeu spre om, noțiunica pagână a erosului, o iubire calculată și egoistă, care îl atrage pe om spre Dumnezeu, provocând în el dorința de bucurie, cale pe care omul pășește exclusiv spre Dumnezeu. "Vedere, zice Nygren, este, aşadar, răspunsul principal cauzat de eros. Fără îndoială, ideea de vedere a lui Dumnezeu este întâlnită și în agapă, însă într-un sens total diferit". De-a lungul istoriei gândirii creștine s-a realizat un compromis între agape a Sfântului Pavel și eros-ul filosofiei eleniste. "Eros-ul, scrie Nygren, s-a dezvoltat de-a lungul unei linii continue care începe cu neoplatonismul și teologia din Alexandria, trece prin Dionisie Areopagitul și parțial prin Augustin, Erigena și mistica evului mediu și sfârșește cu idealismul german și sistemele speculative post-kantiene". Rezultatul acestui compromis cu platonismul, în ceea ce privește vedere lui Dumnezeu, constă în aceea că "contemplarea mistică a lui Dumnezeu, una din trăsăturile elovente ale religiei întemeiată pe eros, a fost legată dintru început de cuvintele: Fericiti cei curați la inimă, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu. Nu s-a observat ca există un abis între vederea eschatologică a lui Dumnezeu, pe care noi o studiem aici, și contemplarea mistică a lui Dumnezeu, nici că cea dintâi este singura cale de a exprima realizarea perfectă a comuniunii cu Dumnezeu". Atât Vasquez, cât și Nygren îl critică pe Părinți: primul în numele scolasticii, iar al doilea în numele religiei revelate. Cel dintâi insistă în special asupra urcușului omului la Dumnezeu și reproșează majorității Părintilor greci că nu L-au făcut pe Dumnezeu un obiect al cunoașterii;

Nygren, dimpotrivă, pare să le poarte pică pentru că au substituit contemplarea lui Dumnezeu cu manifestarea Lui eschatologică. În ce măsură sunt aplicabile teologiei bizantine aceste două reproșuri contradictorii? Acest lucru vom căuta să-l vedem încercând, înainte de toate, să definim locul pe care vederea lui Dumnezeu îl definește la autorii creștini din Răsărit înainte de teologia bizantină propriu-zisă.

Ne vom concentra mai întâi asupra a doi autori creștini din secolul al II-lea: Sfântul Teofil de Antiohia și Sfântul Irineu.

Singura lucrare a Sfântului Teofil care ne-a parvenit în întregime este o apologie în trei cărți adresată unui pagân educat pe nume Autolic. A fost probabil scrisă între anii 178 și 182. În Cartea I, capitolele 1 până la 17, Teofil se ocupă de problema posibilității vederii lui Dumnezeu.

Autolic, care preamărește cultul zeilor, îi cere lui Teofil să îi arate pe Dumnezeul creștinilor. Teofil îi răspunde: "Arată-mi mie omul din tine și îi voi arăta și eu pe Dumnezeul meu! Arată-mi că ochii sufletului tău văd și că urechile inimii tale aud!... Dumnezeu este văzut de cei ce pot să-L vadă dacă au ochii sufletului deschis. Dimpotrivă, cei ai căror ochi sunt întunecați de cataracta păcatului nu îl pot vedea pe Dumnezeu. Poate oare Dumnezeu să fie descris celor care nu îl pot vedea? Forma Sa este mai presus de cuvinte, inexprimabilă, deoarece este invizibilă ochiului trupesc. Dacă zic că există lumina, vorbesc despre ceva ce este produs. Dacă îl numesc Cuvânt, vorbesc despre principiul Său". Fără îndoială aceasta este o referire la manifestarea Sa. Termenii folosiți aici de către Sfântul Teofil sunt destul de vagi și nu cutesăm să-i definim prea clar, trebuie evitată denaturarea gândirii sale prin interpretarea acestor expresii în sensul precis pe care îl au în teologia de mai târziu.

"Dacă îl numesc Inteligență, vorbesc despre prudență Lui. Dacă îl numesc Duh, aceasta se referă la suflarea Lui. Dacă îl numesc înțelepciune vorbesc despre o făptură a Lui. Numele Putere denotă tăria Lui. Când îl numesc Providență aceasta se referă la bunătatea Lui. Împărația denotă măreția Lui. Numele de Domn este atribuit naturii lui de Judecător, și numele de Judecător denotă dreptatea pe care o reprezintă. Dacă îl numesc Tată spun că este totul (fără îndoială în sensul de cauză universală a ființei). În fine, dacă spun că este Foc, prin acest termen vreau să spun mânia Lui... Totul a fost creat din nimic astfel încât măreția lui Dumnezeu să poată fi cunoscută și înțeleasă de minte prin lucrările Sale". Numele divine enumerate aici de către Sfântul Teofil se leagă, aşadar, de măreția lui Dumnezeu care se dezvăluie în creație, "aidoma sufletului omenește care, în timp ce rămâne nevăzut, se face cunoscut prin miscările trupului pe care îl insuflă". Astfel, Dumnezeu, care a creat toate lucrurile prin Cuvântul Său și prin înțelepciunea Sa, poate fi cunoscut prin providență și lucrările Sale". Aceasta reprezintă o dezvoltare a Epistolei către Romani ("natura invizibilă a lui Dumnezeu devine vizibilă în creație"), fapt care ne face să gândim la metoda lui Dionisie, de a forma numele divine din

actele de providență, împrumutându-lc din Sfânta Scriptură.

Aceasta nu este încă o vedere directă, chiar dacă Dumnezeu care a creat toate lucrurile prin Cuvânt și prin înțelegere. Se dezvăluie ca Treime: Tatăl necunoscut Se face cunoscut în lume prin Fiul și Duhul Sfânt.

Pentru ca Autolic să-L cunoască pe Dumnezeu, este necesar ca Dumnezeu să-i deschidă ochii, aidoma unui doctor care înălță cataracta (este oare aceasta o aluzie la botez, la iluminare?). Credința și teama de Dumnezeu sunt condiții necesare pentru a înțelege că Dumnezeu a așezat pământul prin înțelegerea Sa și a format cerurile prin grija Sa iubitoare. Dacă Autolic înțelege toate acestea, atunci el va trăi o viață de dreptate și curăție; ar putea să-L vadă pe Dumnezeu. Însă această vedere va avea loc numai după inviere. "Atunci te vei fi lepădat de natura stricăcioasă și vei fi înveșmântat în nestrîcăciune, îl vei vedea pe Dumnezeu după vrednicie. Căci Dumnezeu va scula trupul tău (făcându-l) nemuritor împreună cu sufletul și atunci, întrucât ai devinut nemuritor, vei vedea pe Cel Nemuritor, dacă ai crezut în El acum".

Vedereea eshatologică a lui Dumnezeu devine posibilă ființelor muritoare atunci când ele vor fi înveșmântate în nestrîcăciune. Un răspuns poate fi găsit aici la textul negativ al Sfântului Pavel: "Dumnezeu singur are nemurire și locuiește într-o lumina neapropiată; pe Care nu L-a văzut nimeni dintre oameni, nici nu poate să-L vadă" (I Tim. 6, 16) și la toate pasajele din Scriptură care afirmă că nu putem vedea față lui Dumnezeu și să rămânem vii. Vederea lui Dumnezeu despre care vorbește Teofil de Antiohia este atribuită ființei umane în totalitatea ei: suflet și trup care devin nemuritnare după inviere. Aceasta este comuniunea oamenilor (îmbrăcați în nestrîcăciune) cu Dumnezeu (care este nestrîcăciu prin natura Sa) și în care actul vederii nu mai este împiedicat de diferența dintre cunoașterea intelectuală și perceperea senzorială. Aceasta nu este o simplă contemplare a lui Dumnezeu ca manifestare finală în care Dumnezeu Se va arăta fiecărui om în măsura în care el a devenit vrednic de vederea Sa. Caracterul eshatologic al secolelor primare creștine, așteptarea revelației desăvârșite a lui Dumnezeu după scurgerea timpului, poate fi sesizat în această învățătură care își trage seva din Sfânta Scriptură.

Aceași concepție eshatologică despre vedereua lui Dumnezeu ca manifestare finală a lucrului pentru care omenirea a fost pregătită treptat, același raport între această vedere față către față și starea de nestrîcăciune, apare la Sfântul Irineu din Lyon (+202). Luerarea sa principală: împotriva ercziilor, gnoza falsă demASCATĂ și respinsă (în care condamna, de pe pozițiile tradiției Bisericii, doctrinele gnostice) a fost scrisă între anii 180 și 190. Textul grecesc ne-a parvenit prin câteva fragmente. Restul ne este cunoscut din traducerea latină care trebuie să fie foarte veche, probabil contemporană cu Sfântul Irineu, deoarece Tertullian o citează deja la 20 de ani după moartea lui Irineu.

Luptând împotriva teoriilor gnostice care căutau să

opună Dumnezelui măntuitor, care S-a descoperit în Iisus Hristos, un dumnezeu creator, un demiurg, Sfântul Irineu dezvoltă ideea unei revelații progresive a lui Dumnezeu, Care creează toate lucrurile prin Cuvânt, revelație pe care Cuvântul o continuă descoperindu-Se patriarhilor și profetilor și care se sfârșește în acul întrupării. Cuvântul denotă aici principiul înșuși al revelației Tatălui căruia î se aplică ideea de Dumnezeu nevăzut prin natura Sa. Necunoscut în mărcăria Sa, Dumnezeu Se face cunoscut din iubire prin Cuvântul prin care a creat toate lucrurile. "Fiul este Cel care, arătându-Se, ne dă cunoașterea Tatălui; căci cunoașterea Tatălui este arătarea Fiului". Iar mai departe, Sfântul Irineu adaugă: "Tatăl este natura nevăzută a Fiului, în timp ce Fiul este natura văzută a Tatălui".

"Cuvântul S-a descoperit atunci când S-a făcut om. Înainte de întrupare se cunenea a zice că omul a fost făcut după chipul lui Dumnezeu, însă acest lucru nu putea fi demonstrat, căci Cuvântul - Cel în acel cărui chip a fost făcut omul - era încă nevăzut. Ba mai mult, ascunzarea însăși a fost repede pierdută. Cuvântul devenit trup a restaurat chipul și asemănarea, căci El însuși a devenit ceea ce a fost făcut după chipul său și a imprimat profund asemănarea, făcându-l pe om, prin Cuvântul văzut, asemenea Tatălui nevăzut". Omul dobândește această asemănare prin Duhul Sfânt. "Dacă Duhul nu Se unește în om cu sufletul, acest om este nedesăvârșit: el rămâne animal și trupesc; el are chipul lui Dumnezeu în trupul său, însă nu dobândește asemănarea prin Duhul". Astfel, iconomia Fiului și a Duhului Sfânt "îl ridică pe om la viață lui Dumnezeu". Arătarea progresivă a lui Dumnezeu este împlinită acum prin progresul spiritual al omului, care realizează asemănarea primită prin făgăduința Duhului. Acest urcuș spre starea omului spiritual超越 distincțiile atât de scumpe gnosticilor - în om somatic (n.t., sau trupesc), psihic (n.t., sau sufletesc) și pneumatic (n.t., sau spiritual). Un element scripturistic nou începe să imbogătească învățătura despre cunoașterea lui Dumnezeu, mai precis, calitatea de om creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, calitate realizată deplin atât prin faptul întrupării (Fiul fiind descoperit ca chip desăvârșit al Tatălui cel nevăzut, după chipul Căruia a fost creat omul), cât și prin pogorârea făgăduință a Duhului Sfânt, care conferă omului posibilitatea creșterii, a vieții spirituale. Această creștere spirituală a omului, înălțat de Duh și Cuvânt la starea de comuniune cu Tatăl, primește un accent eshatologic în serierile Sfântului Irineu: "Dacă acum, zice el, când am primit făgăduința Duhului, strigă: Avva, Părinte, cum va fi oare atunci când, după ce vom fi înviati, îl vedem față către față - când toti membrii, adunându-se în multime mare, cântă imnul de slavă în cinstea Celui care i-a înviat din morți și le-a dăruit viață veșnică?"

Pentru Sfântul Irineu, vedereua lui Dumnezeu este întotdeauna o revelație săvârșită prin voința lui Dumnezeu. Prin natura Sa, Dumnezeu nu este un obiect ce poate fi cunoscut, ci El însuși Se face cunoscut. El Se descoperă pe Sine din iubire, din

milostivire. Dacă profetii au vestit că oamenii îl vor vedea pe Dumnezeu, dacă Domnul a făgăduit această vedere celor curați la înimă, este tot atât de adevarat că "nimeni nu îl va vedea pe Dumnezeu". Într-adevar, atunci când luăm în considerare măreția Sa și slava Sa, nimeni nu îl poate vedea pe Dumnezeu fără a muri; căci Tatăl este dincolo de percepare (incapabilis), însă în virtutea milostivirii Sale, a iubirii Sale față de oameni și a atotputerniciei Sale, El face acest dar mare celor care îl iubesc, vederea lui Dumnezeu, așa cum au vestit-o profetii, fiindcă ceea ce omului îi este cu neputință la Dumnezeu este cu putință. În realitate "omul însuși nu îl vede pe Dumnezeu, ci Dumnezeu, întrucât voiește, este văzut de către oameni, de cei pe care îi alege, atunci când alege așa cum alege". O distincție latentă se ivește aici între cele două aspecte ale lui Dumnezeu - secundum magnitudinem et secundum dilectionem. Aceasta ar sugera că Dumnezeu, desigur inaccesibil prin natura, Se descooperă pe Sine prin har. Nu trebuie însă să forțăm acest text. Pentru Sfântul Irineu, a cărui terminologie trinitară este diferită de ceea ce va deveni doctrina clasica despre Ircime în secolul al IV-lea, noțiunea de natură a lui Dumnezeu în Sine se leagă de numele de Tată, în timp ce numele Cuvântului se aplică manifestării Sale externe. Cu toate acestea, existența Cuvântului nu este aparent subordonată în gândirea sa voinței lui Dumnezeu de a crea sau de a Se descoperi. Fiul este manifestarea naturală a lui Dumnezeu, El este "natura (n.t., firea) văzută a Tatălui", după cum Tatăl este "natura nevăzută a Fiului". Dacă intervine voință, aceasta este pentru a dărui vederea lui Dumnezeu celor pe care El îi alege - per Sanctus Spiritus bene-placitum - prin bunăvointă Sfântului Duh.

Sfântul Irineu distinge trei trepte ale vederii: vedere profetică prin Duhul Sfânt, vedere în fieri prin Fiul și vedere Tatălui în împărăția cerurilor. Duhul îl pregătește pe om în Fiul lui Dumnezeu, Fiul îl aduce Tatălui, Tatăl îl dăruiește nestrîcăciunica vieții veșnice, pentru ca omul să poată înțelege din acest fapt că îl vede pe Dumnezeu. Acest pasaj este deosebit de bogat în idei doctrinare, pe care Sfântul Irineu le dezvoltă în alt loc. Primul lucru care ne izbește aici este că vedere lui Dumnezeu în împărăția cerurilor comunică viață veșnică, făcându-l pe om nestrîcăios. Față lui Dumnezeu pe care nimeni nu o poate vedea fără a muri devine în timpurile eschatologice izvor de viață. "Căci oamenii, zice Sfântul Irineu, îl vor vedea pe Dumnezeu pentru a trăi, devenind nemuritori prin vedere și progresând acum pe calea către Dumnezeu". Cu puțin înainte de aceasta, el remarcă, într-un pasaj care ne-a parvenit din textul original: "Este imposibil să trăim fără viață. Iar existența vieții purcede din participare la Dumnezeu. Însă a participa la Dumnezeu înseamnă a-L cunoaște (textul latin traduce videre - a vedea) și a te desfășura de bunătatea Lui". Aici nu este vorba doar de viață veșnică, de nestrîcăciunica primită prin intermediul vederii în timpul ce va să vină - prin participare desăvârșită la viață divină -, ci despre viață în general, care este și ea un mod de participare și prin urmare o vedere parțială a lui Dumnezeu. Acest lucru nu trebuie să ne

surprindă, deoarece creația este reprezentată deja, pentru Sfântul Irineu, ca o manifestare a lui Dumnezeu, iar Cel care Se dezvăluie devine vizibil, Se arată. Dumnezeu Cel nevăzut Se dezvăluie, Se arată pe Sine prin Cuvântul, principiul oricărei manifestări. În realitate, Cuvântul îl arată pe Dumnezeu oamenilor în același timp în care El îl arată sau expune (exhibit) pe om lui Dumnezeu. Recunoaștem aici reciprocitatea vederii afirmată de Sfântul Pavel. Însă pasajul din Sfântul Irineu pe care îl studiem acum nu se referă la vedere desăvârșită, față către față; el se referă la manifestarea lui Dumnezeu, prin Cuvântul, înainte de intruparea Sa. Aceasta este vedere lui Dumnezeu pe care Sfântul Irineu o numește în alt loc "participare figurativă" la nestrîcăciune, la viață desăvârșită. Accastă viață desăvârșită nu se va arăta, nu va deveni vizibilă decât numai după intrupare, care îl va face pe om capabil să participe în mod deplin la viață, la nestrîcăciune. După cum am spus, vedere Tatălui este cea care ne face nestrîcăioși. Înainte de intrupare, Cuvântul, dezvăluindu-L pe Dumnezeu prin creație, apără invizibilitatea Tatălui pentru că omul, insuficient pregătit pentru o astfel de intimitate, să nu înceapă a-L detesta pe Dumnezeu. În același timp, însă, Cuvântul nu L-a lăsat pe Dumnezeu Tatăl ascuns de om; El îl dezvăluie în felurite chipuri (per multis dispositiones, indubitatib[il] trebuie să citim aici dispensationes - iconomii), ceea ce corespunde vederilor figurative sau profetice ale lui Dumnezeu. Iconomia revelatoare este indispensabilă "pentru că omul, întorcându-sc total de la Dumnezeu, să nu încreze a exista" (ne in totum deficiens a Deo homo, cessaret esse).

Vedem aici schița nefinisată a unei ontologii pe care Sfântul Irineu nu o dezvoltă: existența ființelor create depinde de participarea la Dumnezeu, participare care se efectuează printr-un fel de vedere. Sfântul Irineu continuă: "Căci slava lui Dumnezeu este omul viu, iar viața omului este vedere lui Dumnezeu. Prin urmare, dacă manifestarea lui Dumnezeu în creație per conditionem conferă deja viață tuturor celor care se salăsluiesc pe pământ, cu atât mai mult manifestarea Tatălui prin Cuvântul comunică viață celor care îl văd pe Dumnezeu". Aceasta ne reduce la cele trei grade ale vederii, reliefate de către Sfântul Irineu: vedere profetică în Duhul Sfânt, vedere în fieri prin Fiul întrupat, vedere Tatălui în timpul ce va să vină. Aceste trei trepte, după cum se va vedea, se imbină în așa fel încât una este cuprinsă virtual de cealaltă.

Sfântul Irineu accentuează asupra saptului că profetii nu au văzut clar față reală a lui Dumnezeu, aceasta arătându-li-se în iconomia tainică prin care oamenii începeau să-L vadă pe Dumnezeu. Ei puteau vedea doar "asemănări ale măreției Domnului" (similitudines daritatis Domini), o prefigurare a manifestării viitoare. În timp ce Tatăl rămâne nevăzut, Cuvântul a dezvăluit măreția Tatălui în limitele modului în care El alesc să desfășoare această manifestare. Aceasta este vedere figurativă sau profetică, atribuită aici nu atât iconomiei Duhului Sfânt, căci mai ales iconomiei Cuvântului, căci Duhul

Sfânt și Cuvântul constituie împreună și inseparabil principiul manifestării. Această vedere a "usemănărilor măreției Tatălui" conține deja premisele unei vederi perfecte care se va realiza mai târziu. Dumnczcu S-a arătat lui Moise pe Muntele Sinai în conspectu - "ca prezență", ca unui prieten. În realitate Cel care i s-a arătat a fost Cuvântul, însă Moise nu l-a putut vedea și a cerut să-l vadă mai clar pe cel cu care vorbea. Stând în seobitura unei stânci, Moise a fost învrednicit atunci de vedere figurativă a lui Dumnezeu - videbis quae sunt posteriora mea. Pentru Sfântul Irineu aceasta înseamnă, în primul rând, că este imposibil pentru om să-l vadă pe Dumnezeu și, în al doilea, că omul îl va vedea pe Dumnezeu mai târziu, în novissimis temporibus, pe vârful colțului stâncos, mai precis, cu ocazia venirii Sale ca om (in eo qui est secundum hominem ejus adventu), în Cuvântul intrupat. "Din acest motiv, zice el, Moise a vorbit cu Dumnezeu față către față pe vârful unui munte, însotit de Ilie, după cum ne relatează Evanghelia, aşa că, în cele din urmă, Dumnezeu și-a indeplinit făgăduința pe care a făcut-o la început". Vederea de pe Muntele Sinai își găsește împlinirea, plinătatea ei, realizată în sfârșit pe Muntele Taborului, unde Moise și Ilie (care și el primise vederea figurativă a lui Dumnczcu) apar alături de Hristos transfigurat. Astfel vedere profetică era deja o participare la starea ultimă, în nestrîcăciunea timpului ce va să vină revelat în transfigurarea lui Hristos, în "împărăția care va veni cu putere".

Pentru Sfântul Irineu, cea de-a treia treaptă, vedere Tatălui, vedere pe care o au cei binecuvântați, este exprimată prin arătarea lui Hristos transfigurat de acea lumină care este izvor de viață nestrîcăcioasă în viață viitoare. De fapt, el zice: "Cuvântul trup S-a făcut... pentru ca tot ceea ce există să poată vedea... pe împăratul lor; și pentru ca lumina Tatălui să poată umple trupul Domnului, iar prin trupul Său să vină la noi, pentru ca omul să poată ajunge la nestrîcăciune, înveșmântat fiind în lumina Tatălui".

Tema transfigurării lui Hristos reapare în mod constant în scrierile teologilor bizantini. Ea va fi cheia de bază a învățăturii lor despre vedere lui Dumnezeu. După propria mea cunoștință, pentru prima dată această temă apare la Sfântul Irineu într-un context doctrinar care o leagă de întreaga viziune a timpului eshatologic: vedere lui Hristos în slava Sa, vedere prin intermediul căreia omul participă la lumina Dumnezeului Cel nevăzut, dobândind în acest mod starea de nestrîcăciune sau îndumnezeirea. Căci "dacă Logosul S-a făcut om, aceasta este pentru ca oamenii să poată deveni dumnezei", zice Sfântul Irineu, iar cuvintele lui vor fi repetate de către Părinti și teologi veacuri de-a rândul. Dar ce este îndumnezeirea ființelor create, dacă nu participarea lor deplină la viață divină? Această participare este exprimată cel mai bine prin conceptul de lumină. "A vedea lumina, zice Sfântul Irineu, înseamnă a fi în lumină și a participa la strălucirea ei; în același mod, a-L vedea pe Dumnezeu înseamnă a fi în El și a participa la măreția Lui dătătoare de viață. Prin urmare cei care îl văd pe Dumnezeu participă la viață".

Pentru Sfântul Irincu fericirea este un progres infinit în om și o arătare crescândă a lui Dumnezeu. "Chiar și în lumea ce va să vină, zice el, Dumnezeu va trebui să îndrumă mereu, iar omul să învețe în totdeauna de la Dumnczcu".

I s-a reproșat Sfântului Irineu adeseori că ar fi profesat milenarismul, învățătura despre domnia de o mie de ani a celor drepti, care, potrivit Apocalipsei, va fi instaurată pe pământ înainte de sfârșitul lumii. El vorbește despre "taina învierii și a domniei celor drepti, începutul nestrîcăciunii, o domnie în răstimpul cărcia ceci vrednici se vor obișnui puțin căcă puțin să cunoască pe Dumnezeu". Îar mai apoi el adaugă: "Cei drepti vor domni pe pământ, crescând în vedere Domnului și în acest mod se vor obișnui să primească slava lui Dumnezeu Tatăl". Acest lucru se înscrise în contextul gândirii Sfântului Irinen, adică, dacă lumina îndumnezeitoare a Tatălui se arată pe pământ în Hristos cel transfigurat, atunci vedere Tatălui adecvată timpului eshatologic poate și ea începe aici. Pentru un autor care scrie în perioada creștinismului primar, această participare (la nestrîcăciunea ultimă făcută posibilă pe pământ) va apărea, în perspectiva eshatologică a Apocalipsei, ca stare tainică a celor drepti, invitați spre a se desfășa în comuniune cu Dumnezeu pe pământ. Însă starea de fericire desăvârșită este rezervată pentru viață în ceruri. Schițând o imagine a cerului nou și a pământului nou, Sfântul Irineu ne spune: "Atunci, după cuvântul strămoșilor noștri, cei care sunt vrednici de sălașurile creștini vor trece la ceruri. Unii se vor bucura de desfășările raiului (aceasta se referă la paradisul pământesc). Alții vor dobândi în ecclie din urmă măreția Cetății (Ierusalimul creștin care coboară din ceruri). Cu toate acestea, Mântuitorul va fi văzut pretutindeni, în măsura în care cei care îl văd sunt vrednici de o astfel de vedere". Interpretând în acest fel cuvintele Evangeliei după Sfântul Ioan: "în casa Tatălui Meu multe lăcașuri sunt", el dezvoltă ideea vederii lui Dumnezeu în mod diferit de către fiecare persoană.

Aceasta este, aşadar, învățătura Sfântului Irineu despre vedere lui Dumnezeu. Ca și în cazul lui Teofil de Antiohia, vedere lui Dumnezeu este legată de nestrîcăciune. Însă aici ea devine izvor de viață veșnică și chiar izvor al oricărei existențe, deoarece vederea înseamnă participare. Prin vedere participăm la Dumnezeu, după cum participăm la lumină văzându-o. Îar Dumnezeu Cel nevăzut este descoperit în Hristos transfigurat prin lumina Tatălui, lumină în care omul primește starea nestrîcăcioasă a vieții veșnice. Posibilitatea de a ne bucura de această vedere îndumnezeitoare, aici pe pământ, prin primirea lumini de la Tatăl prin Cuvântul intrupat este, pentru Sfântul Irineu, proiectată într-un plan eshatologic; ea semnifică domnia milenară a celor drepti. S-ar părea că tema contemplației mistice nu s-a pus pentru el dintr-o altă perspectivă, ci numai ca epocă istorică nouă pentru omenire, în care cei drepti se vor obișnui treptat cu comuniunea desăvârșită cu Dumnezeu.

Vladimir Lossky

SFÂNTUL MUCENIC IOAN VALAHUL - MODEL AL TINERILOR CRESTINI

Isa cum sugerează și numele său, „Valahul”, acest sfânt mucenic era de neam valah, adică român din Tara Românească. El s-a născut în acest ținut binecuvântat de Dumnezeu în anul 1644, din părinți cuprinși în credință, evlavie și chivernisire gospodărească. În acel timp a venit la conducerea țării Mihnea al III-lea Voievod (1658-1659), poreclit „Turcitul”. Acesta a pornit o răscoală împotriva stăpânirii otomane, datorită haraciu lui care și era impus de la Curtea Otomană.

Auzind aceasta, sultanul Mehmet a trimis o oaste de turci în Tara Românească, pentru a pune capăt revoltei, și a pedepsi pe domnitorul revoltat. De frică, Mihnea a fugit peste munți, în Transilvania, unde a și murit, iar turci, văzând aceasta, au pustit țara, robind multime mare de bărbați, femei și copii. Printre aceștia se afla și Tânărul Ioan, care ajunsese la vîrstă de 15 ani, și care promise în dar de la Dumnezeu o nemai întâlnită frumusețe a chipului. Pe drum însă, un păgân din cei ce duceau pe români în robie s-a opri asupra lui Ioan și plăcându-i frumusețea exteroară a trupului, l-a cumpărat, având asupra sa gând urât. Sfântul s-a împotrivit însă acestei fapte nelegiuite, nerecunoscând de stăpân decât pe Stăpânul tuturor, Iisus.

Înfurindu-se, păgânul se pregătea să-l lege pe Ioan de un copac, pentru a-și duce urâiosul gând până la capăt, dar Sfântul, scârbindu-se în inima sa și nevrând să fie rușinat înaintea lui Dumnezeu, și-a adus aminte de David, biruitul lui Goliat, și prințând curaj, l-a ucis pe păgân.

Nu mult după aceea, agarenii care duceau pe robi către Constantinopol au observat lipsa stăpânului lui Ioan. Aflând adevarul, l-au legat în lanțuri pe Ioan și aşa l-au dus până la Constantinopol, chinindu-l cumpărat. Ajuns la Constantinopol, Ioan a fost dus la judecată, unde a mărturisit adevarul, spunând că omorându-l pe păgân nu a făcut decât să-și apere ființa lui de creștin adevarat. Vizirul, auzind acestea, l-a dat pe Sfântul Ioan în stăpânirea femeii păgânului omorât, ca să facă cu el ce va voi. Aceasta a fost îndată răpită de frumusețea Tânărului, și l-a dus în casa ei, unde i-a promis că dacă se va lepăda de credința sa și va trece la aceeași lege cu el, îl va lăsa de bărbat, în locul celui mort, făgăduindu-i bogății și desfătări nenumărate. Ca pildă, femeia i-a dat chiar pe Mihnea Turcitul, care fusese și el rob la turci, dar trecând în legea mahomedană,

ajunse domnitor în Tara Românească. Ioan însă să împotrivă, nevrând să se lepede de credința sa, aducându-și aminte de Iosif, fiul lui Iacob, care a înfruntat ademenirile femeii lui Putifar. Aceste ispitiri au durat 2 ani și jumătate, după care femeia, văzând statornicia Sfântului, s-a înfuriat și l-a dat pe Ioan eparhului cetății, care l-a aruncat în temniță. Acolo mucenicul a fost supus la multe, cumplite și înfricoșătoare chinuri. În acest timp, femeia vizita adesea pe Ioan, gândindu-se că Tânărul îi va asculta cererile și o va lua de soțic. Ioan însă, asemenea unui diamant, a rămas statornic în credința sa, căutând numai spre Hristos de la Care prima putere și înțelepciune.

Văzând toti că nu este nicio cale de a îndupla ca Tânăr să se lepede de Hristos, au luat hotărârea de a-l pierde pe Ioan cu moartea. Astfel, binecuvântatul mucenic al Domnului a fost dus la spânzurătoare, în data de 12 mai 1662, și astfel, și-a dat viața în mâinile lui Iisus, de la care a și primit cununa biruinței.

Viața Sfântului, împreună cu pătimirea sa a fost scrisă de Ioan Cariofil, un învățător grec din acea vreme, după care a fost tipărită la Venetia de Sfântul Nicodim Aghioritul, și apoi trecută în sinaxarele grecești și apoi în cele românești.

MANIFESTĂRI RELIGIOASE DESFĂȘURATE ÎN EPISCOPIA GIURGIULUI CU PRILEJUL SĂRBĂTORIRII SF. MC. IOAN VALAHUL

Ca în fiecare an, la data de 12 mai, profesorii și elevii Seminarului Teologic „Teocist Patriarhul” din Giurgiu îl cinstesc pe ocrotitorul lor spiritual, Sfântul Ioan Valahul. Ceremoniile prilejuite de acest moment au început cu Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie, săvârșită de către Preasfințitul Părinte Ambrozie - Episcopul Giurgiului, înconjurat de un

numeros sobor de preoți și diaconi. În cuvântul de învățătură, Preasfinția Sa a insistat asupra modului de viață creștină oferit de Sfântul Ioan Valahul și mai ales asupra nevoii de mărturisire pe care tinerii teologi se cuvine să o facă în această lume plină de provocări și tentații. La finalul Sfintei

Liturghii s-a săvârșit slujba de parastas pentru vrednicul de pomenire Părinte Patriarch Teocist, ctitorul spiritual al seminarului giurgiuvean.

Festivitățile au continuat cu Festivalul național „Ritmuri de toacă”, destinat elevilor seminariști din întreaga țară, organizat de către Seminarul Teologic Giurgiu în colaborare cu Episcopia Giurgiului, avându-i ca organizatori pe Pe. Pr. Prof. Marius Constantin Jica și pe doamna Profesor Maria Băițău. La final toți participanții au primit premii și au participat la agapă fratească organizată cu acest prilej.

INAUGURAREA CENTRULUI PENTRU COPII SI TINERET „SFÂNTUL IOAN VALAHUL” DIN INCINTA SEDIULUI ADMINISTRATIV AL EPISCOPIEI GIURGIULUI

In ziua de 12 mai 2009, când Biserica Ortodoxă îl sărbătoresc și pe Sfântul Mucenic Ioan Valahul, Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, însotit de membrii centrului

Valerică și a doamnei Prof. Maria Băițău. Activitățile vor avea caracter formativ și recreativ (grupe de cateheze; cercuri de informatică, literatură, pictură, artă fotografică, muzică, folclor, teatru; tenis de masă; concursuri; dezbateri; audii și vizionări), încercând astfel, să ofere o alternativă creștină pentru petrecerea timpului liber, cu implicații socio-culturale pe termen lung.

Acest nou așezământ își propune să demareze o serie de proiecte menite să apropie tânără generație de viață și activitatea Bisericii. Într-un cadru generos, cu o dotare pe măsură, Centrul „Sfântul Ioan Valahul” dorește să devină unul dintre principalele repere ale vieții spirituale giurgiuvene. În cuvântul rostit cu acest prilej, Preasfințitul Părinte Ambrozie a subliniat nevoia dialogului permanent pe care Biserica trebuie să-l poarte cu

tinerii, pentru ca noua generație să-și păstreze pe de-o parte valorile strămoșești, iar pe de altă parte să mărturisească învățătura cea adevărată a Bisericii în societatea contemporană. De asemenea, cu acest prilej, a fost organizată și o expoziție de fotografie veche intitulată „Giurgiu de altădată”.

LUCRările CONFERINȚEI PASTORAL-MISSIONARE DE PRIMĂVARĂ ÎN EPISCOPIA GIURGIULUI

În perioada 27 aprilie - 27 mai 2009, cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Dr. Ambrozie, în Episcopia Giurgiului s-a desfășurat sesiunea de primăvară a conferinței pastoral-misionare cu tema „Sfântul Vasile cel Mare și ceilalți Sfinți Părinți Capadocieni”, la care au participat preoții din Protoierile Giurgiu, Bolintin, Mihăilești și Herestii. Lucrările conferințelor au fost precedate de săvârșirea Sfintei Liturghii și a slujbei de Te-Deum, de către părinții protopopi din cele patru protopopiate, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi.

După cuvântul de deschidere rostit de către Preasfinția Sa, au fost susținute referate de către preoții desemnați, în care a fost subliniată atât valoarea deosebită a teologiei Părinților Capadocieni cât și posibilitatea actualizării acesteia în lumenca contemporană, aceasta reprezentând model autentic pentru viața creștină și soluție cu adevărat viabilă pentru provocările în fața căror se află Biserica. De asemenea, s-a pus accentul pe contribuția Sfântului Vasile cel Mare și a celorlalți Sfinți Capadocieni la definirea și apărarea invățăturii de credință, la dezvoltarea tâlcei Sfintei Scripturi, la îmbogățirea tezaurului liturgic și canonic, aportul la dezvoltarea vieții monahale, ca exemplu pentru

lucrarea pastoral-misionară și social-filantropică actuală a Bisericii Ortodoxe Române.

Cu această ocazie, preoții participanți au primit, ca dar din partea Preasfințitului Părinte Ambrozie, lucrarea „*Sfântul Vasile cel Mare. Închinare la 1630 de ani de la săvârșirea sa*”, tipărită cu binecuvântarea și purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Preafericirea Sa, în debutul lucrării, referinduse la marele dascăl al Bisericii, sublinia că „Opera

Sfântului Vasile, evidențiată și aprofundată, ne ajută să înțelegem valoarea timpului prezent în iconomia măntuirii. Credința trăită în faptă de arhiepiscopul Cezareei Capadociei ne ajută să depășim <<cercul strămt>> al consumerismului contemporan și să înțelegem dimensiunea spirituală a postului și a sărbătorii materiale". Volumul de studii academice dedicat Sfântului Vasile cel Mare deschide seria Studia Basiliana a publicațiilor ce vor fi dedicate anul acesta celui care a fost supranumit, în unele scrieri bisericești, „împăratul cuvintelor duhovnicești”, „lauda Bisericii” sau „gura de foc a Duhului Sfânt”.

De asemenea, în cadrul lucrărilor, au fost abordate și probleme curente ale activității pastoral-misionare și

administrative cu care se confruntă parohiile din cuprinsul eparchiei, accentuându-se, totodată, ca fiecare preot să acționeze în mod concret, pentru a sprijini familia, pentru a atrage tinerii prin dezvoltarea de activități prezentate în Ghidul practic «Centrul parohial pentru copii și tineri», desfășurând activități cu caracter formativ și recreativ (grupe de catchete; cercuri de informatică, literatură, pictură, artă fotografică, muzică, folclor, teatru; tenis de masă, fotbal, volei, baschet; concursuri; dezbatere; audii și vizionări), organizarea unor excursii și pelerinaje, realizarea unor activități filantropice în parohie.

Din punct de vedere social filantropic a fost adusă în discuție necesitatea dezvoltării activității social filantropice, asemeni Părinților Secolului de Aur al teologiei creștine care au înțeles valoarea acesteia în dobândirea măntuirii.

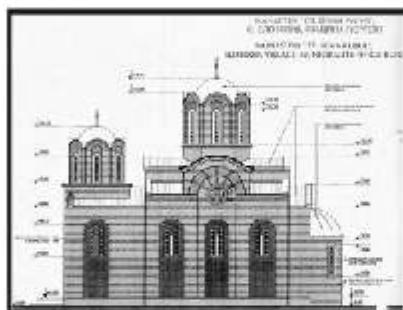
**Pr. Gabriel Chirculeanu,
Consilier Mass-Media**

ACTUALITATEA EPARHIALĂ

PARTENERIAT ÎNTRE EPISCOPIA GIURGIULUI ȘI MITROPOLIA ORTODOXĂ BUGARĂ DE RUSE PENTRU ACCESAREA DE FONDURI EUROPENE

Strădaniile pentru păstrarea unității creștine au rodit zi de mare bucurie pentru comunitățile creștinilor ortodocși din Ruse și Giurgiu. Bucuria este izvorată din realizarea parteneriatului dintre Mitropolia de Ruse și Episcopia Giurgiului, în vederea ridicării a

două mănăstiri, respectiv Sf. Dimitrie, în localitatea Basarabovski, și Sf. Ioan Rusul, în localitatea Slobozia de lângă Giurgiu. În proiectul transfrontalier „MINUNILE ORTODOXIEI” inițiat de către frații bulgari, nu numai că am fost aleși de ei ca parteneri egali, dar **ne-au acordat sprijin permanent** pentru a putea depune documentația la termenul de 30 aprilie 2009.

Pentru noi, români, a fost o adevărată luptă cu timpul scurt în care totul trebuia făcut fără greșelă, dar absolut toți cei care trebuiau să dea avize, aprobări sau să întocmească vreo documentație, au înțeles și au depus eforturi considerabile pentru a ne ajuta. Mare bucurie să vezi atâtă unire, atâtă spirit de echipă între oameni, deopotrivă cunoscuți și necunoscuți, toți într-o simțire punând, cu dragoste față de casa lui Dumnezeu, o piatră la temelia Mănăstirii „SF. IOAN RUSUL”.

„Minunile Ortodoxiei” este un proiect ce dă naștere la două minunate mănăstiri, adevărate izvoare de spiritualitate. Mulțumim pe această cale vecinilor, fraților și prietenilor noștri bulgari, tuturor creștinilor adevărați din Giurgiu și nu numai, care au făcut să existe această zi de îndoită veselie duhovnicească: unitatea întru Hristos și cele două locașuri de cult.

ACȚIUNI DE SOLIDARITATE ÎN BALCANI ȘI ÎN ZONA MEDITERANEANĂ

În ziua de 11 mai 2009, la Așezământul social „Grădina Maicii Domnului” din Letca Nouă, a avut loc o acțiune socială organizată de Episcopia Giurgiului alături de organizația „Acțiuni de solidaritate în Balcani și în zona Mediteraneană”. Acțiunea a constat în împărțirea de obiecte de îmbrăcăminte pentru copiii asistați aici. Următoarea acțiune va avea loc luna viitoare și va cuprinde mai multe parohii din Eparhia Giurgiului.

A.S.M.E.B. este o organizație nonguvernamentală cu sediul în Grecia, insula Thasos, obiectul său de activitate fiind ajutorarea oamenilor în nevoie. Aceasta

participă la programe de asistență socială, în cazuri cu nevoi speciale, precum și la programe de dezvoltare a cooperării dintre Grecia și alte țări intensificând din 2006 mai multe programe atât în Grecia, cât și în Balcani, în Bulgaria și Serbia, programe orientate spre ajutorarea oamenilor cu nevoi speciale, cu dizabilități, femeilor abuzate sau ca urmare a violenței în familie, precum și a copiilor.

A DOUA SESIUNE A CURSURILOR DE MUZEEOLOGIE LA MĂNĂSTIREA BRÂNCOVEANU - SÂMBĂTA DE SUS

În perioada 4 - 15 mai s-a desfășurat la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus cea de a doua sesiune a Cursurilor de Muzeologie Generală organizată de Centrul de Pregătire pentru Patrimoniu al Patriarhiei Române. Susținute de renumiți specialiști, cursurile au o tematică variată prin care se fac o pregătire completă din punct de vedere teoretic și practic. Cu Binecuvântarea Preaferințului Părinte Episcop Ambrozie, Episcopia Giurgiului a fost reprezentată de PC. Pr. Mihail Balaban, Consilier Patrimoniu și PC. Pr. Inspector Iulian Dincă. În cea de-a doua săptămână, conform programului de lucru, cursanților le-a fost prezentat un film despre înființarea Muzeului Episcopiei Giurgiului, material

realizat de Pr. Mihail Balaban și d-na Ecaterina Balaban, gestionar custode de sală. După vizionare s-a organizat un focus-grup în care s-au purtat discuții pe marginea prezentării colecției, aprecieri și observații, având ca mediator pe PC. Pr. Dr. Florin Șerbănescu, Consilier patriarhal, Sectorul „Patrimoniu Cultural” al Patriarhiei Române și dl. Prof. Mircea Sfîrlea, Consilier patriarhal.

Programul, alcătuit de coordonatorul cursului dl. Prof. Victor Simion, Consilier patriarhal, include în cadrul aplicărilor și vizite de studiu și documentare la diferite muzee și colecții. Închiderea cursului se va face la 15 mai, odată cu evaluarea testelor și a activităților practice cursanții primind informații referitoare la sesiunea de examene de atestare din toamnă.

ȘEDINȚA PERMANENȚEI CONSILIULUI EPARHIAL AL EPISCOPIEI GIURGIULUI

În data de 18 mai 2009, a avut loc, la sediul Centrului Eparhial al Episcopiei Giurgiului, ședința de lucru a Permanenței Consiliului eparhial, prezidată de Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, la care au fost invitați să participe și părinții protopopi ai celor patru protoierii. S-au discutat, potrivit ordinii de zi, o serie de probleme curente ale sectoarelor Centrului eparhial și au fost dezbatute mai multe teme referitoare la activitatea pastoral-misionară și culturală din cuprinsul Episcopiei Giurgiului.

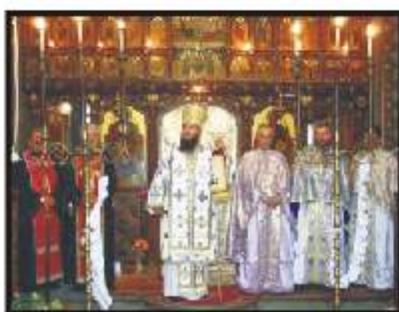
În urma situației create la

Parohia Bolintin Vale II, Protopopiatul Bolintin, în conformitate cu articolul 60 din Statutul pentru Organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române care prevede că: „Pentru activitatea potrivnică Bisericii, membrii Consiliului Parohial pot fi revocați de Permanența Consiliului Eparhial, în urma constatării de către autoritatea superioară bisericească. Membrii revocați nu pot fi aleși timp de 5 ani în Consiliul parohial” precum și art. 66 alin. 5 - „Revocarea membrilor Comitetului parohial se face potrivit procedurii prevăzute pentru membrii Consiliului parohial”, Permanența Consiliului Eparhial a hotărât, cu unanimitate de voturi, revocarea membrilor Consiliului parohial și al Comitetului parohial de la Parohia Bolintin Vale II.

SLUJIRE ARHIEREASCĂ ÎN BISERICA "ÎNĂLTAREA DOMNULUI" DIN MUN. GIURGIU

În ziua slăvitorului praznic al Înălțării Domnului, Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi, a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierească la biserică

„Înălțarea Domnului” din Giurgiu, cu prilejul bramului acesteia. Cu această ocazie, pentru activitatea deosebită din punct de vedere pastoral-misionar, social-filantropic și administrativ-gospodăresc desfășurată în parohie, Preasfințitul Părinte a acordat distincția eparhială „Vrednicia Vlăscceană” PC. Pr. Roșioru Stelian, parohul bisericii, și PC. Pr. Gheorghe Ion de la aceeași parohie.

În cuvântul de învățătură, Întâistătătorul Episcopiei Giurgiului a vorbit sutelor de credincioși prezenți despre sărbătoarea înălțării Domnului la cer, care constituie o nouă mărturie că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu și despre care Sfântul Ioan Gură de Aur spunea că „este o sărbătoare înaltă și mare, care covârșește mintea omenească, și vrednică de marea bunătate a Acelui ce a așezat-o, adică a lui Dumnezeu”. De asemenea, Preasfinția Sa a subliniat că Înălțarea Domnului este, în același timp, începătură și garanție a înălțării noastre, a celor credincioși, dacă trăim viața noastră în Hristos, conlucrând cu harul Sfintelor Taine și sporindu-l.

După oficierea Sfintei Liturghii, un numeros sobor de preoți și diaconi, în frunte cu Preasfințitul Părinte Ambrozie, au săvârșit o slujbă de pomenire a eroilor români căzuți de-a lungul veacurilor pe toate câmpurile de luptă pentru credință, libertate, dreptate, apărarea țării și întregirea neamului. Slujba parastasului a

fost precedată de o ceremonie de depunere de coroane și jerbe de flori la Mausoleul Eroilor din curtea bisericii.

La eveniment au luat parte oficialități centrale și locale, precum și reprezentanți ai veteranilor de război și ai partidelor politice, ai Jandarmeriei Române, IPJ, SRI și sefi ai instituțiilor descentralizate ale statului.

TÂRNOSIREA BISERICII SCHITULUI „SF. IOAN RUSUL” DIN COM. SLOBOZIA, JUD. GIURGIU

În ziua de 27 mai 2009, Preasfințitul Părinte Ambrozie, Episcopul Giurgiului a săvârșit slujba de sfințire a bisericii schitului „Sf. Ioan Rusul”, din comuna Slobozia, județul Giurgiu. Așezământul monahal a fost ridicat pe temeliile unei foste baze militare a Poliție de Frontieră, al cărui teren a fost dat, prin bunăvoiețea Guvernului României, în folosința Sfintei Episcopii. Cu ostenelile preacuviosului părinte stareț Macarie Șotârcă, sprijinit de Centrul Eparhial precum și numerosi dreptmaritori creștini, s-a ridicat în scurt timp o biserică cu hramul Sfântului Ioan Rusul, un corp de chilii și o trapeză care să adăpostească atât viețuitorii mănăstirii cât și pelerinii dornici de liniște duhovnicească. La slujba de târnosire a participat un numeros sobor de preoți și diaconi, autorități județene și locale precum și un număr foarte mare de credincioși veniți din toate colțurile eparhiei. Biserica

Schitului adăpostește un odor de mare preț, particule din moaștele Sf. Ioan Rusul, pe care Preasfințitul Părinte Ambrozie le-a primit în dar de la parohul bisericii din insula Evvia, unde se află racla cu moaștele Sf. Ioan Rusul.

În cuvântul de învățătură rostit cu acest prilej, Preasfințitul Părinte Ambrozie a insistat asupra modelului de viață creștină oferit de către Sfântul Ioan Rusul și mai ales asupra nevoii de promovare a valorilor creștine autentice.

După săvârșirea Sfintei Liturghii, preoții din Protoieria Giurgiu au participat la conferința preoțească având ca temă „Sfântul Vasile cel Mare și cecilalți sfinți părinți capadocieni”. În referatele susținute s-a subliniat importanța pe care modelul de viață și slujire creștină al părinților capadocieni îl reprezintă pentru slujitorii sfintelor altare de pretutindeni. Pe lângă tema prezentată s-au discutat, de asemenea, diferitele probleme administrative ale Protoiciei. În cuvântul de mulțumire, Preacucernicul Părinte Protopop Bălescu Adrian a mulțumit Preasfinției Sale pentru darurile bogate oferite preoților participanți, părinților consilieri, prezentați la această conferință și, nu în ultimul rând, slujitorilor și ostenitorilor schitului „Sfântul Ioan Rusul” pentru frumoasa organizare și pentru spațiul primitor ce a găzduit acest eveniment.

PROIECTUL CATEHETIC „HRISTOS ÎMPĂRTĂȘIT COPILOR” DESFĂȘURAT ÎN EPISCOPIA GIURGIULUI

În Episcopia Giurgiului, derularea Proiectului catehetic „Hristos împărtășit copilor” se face prin activități susținute permanent de către preoți, cărora li se alătură cu multă dăruire și alte cadre didactice. Activitatele extrașcolare, ca un adevărat feed-back aplicat, contribuie în mod cert deopotrivă la fixarea, dar și la aprofundarea cunoștințelor teoretice primite în cadrul orelor de curs. O astfel de activitate a fost organizată de Pe. Pr. Balaban Mihail Constantin, profesor de Religie, împreună cu doamnele învățătoare Mariana Dorobanțu, Tatiana Gâscă de la Șc. nr. 2, Băneasa, și Veronica Mârzac, Isar Mircea și doamna educatoare Biolan Aurelia de la Școala nr. 5, Meletie. Un număr de 45 de copii au cunoscut din plin căldura slujbelor religioase, dar și bucuria vizitării micii „grădini zoologice” a mănăstirii Sf. M. MC. Gheorghe, au fost impresionați de mărcia Catedralei Episcopale „Adormirea Maicii Domnului”

unde li s-au arătat căte ceea din tainele Sfântului Altar, au păsat pentru prima oară în sediul Episcopiei unde au descoperit și frumusețea colecției de artă religioasă a muzeului, dar și intimitatea locuinței țăranilor vlăsceni, aşa cum era ea odată. Dialogul permanent purtat cu micii „pelerini” a avut darul de

a îmbogăți cunoștințele lor, dar și de a le trezi interesul. Urcând la etaj, în "Centrul pentru copii și tineret Sfântul Ioan Valahul", sala s-a umplut de voioșia lor, unii jucându-se, iar alții răsfoind sănătatea și interesul sănătății. Copiii și tinerii au putut să se joace și să se bucurieze de activități distractive, cum ar fi jocuri de rol sau jocuri de societate. În același timp, au putut să viziteze Muzeul Județean „Teohari Antonescu”, unde au găsit o altfel de lume mirifică, unde au fost ajutați să cunoască o altă față a istoriei. Activitatea a avut un caracter multidisciplinar: Religie, Istorie, Cunoașterea mediului. Punctul terminus al activității a fost la Schitul „Sfântul Ioan Rusul” aflat în mijlocul unei păduri de poveste; parcă ascunse printre pomi, bisericuța și celelalte clădiri ale schitului răsărit ca niște flori.

După ce au aflat cum a luat ființă acest schit, pădurea a început să răsuncă de glasurile băiților care adunau vreascuri pentru focul de "tabără", dar și de al fetițelor care se întreceau în măiestria cântului și rostîrtilor poezilor, pregătindu-se pentru apropiata zi a copilului. Doamnele învățătoare, împreună cu cei câțiva părinți, au pregătit la grătar niște pește gustos care a adunat pe toți împrejurul mesei mari așezată sub umbra pomilor. Aproape nelipsit, Preasfințitul Părinte Ambrozie a fost în preajma copiilor urmărind cu bucurie în ochi fericirea din glasurile și din joaca lor. Discret, la plecare, a plătit autocarul ce i-a purtat pe copii în atâtea locuri minunate. În cei trei ani, gestul acesta a fost făcut de nemănumite ori, uneori văzut, alteori nevăzut, ca o dovadă neîncetată a iubirii

copilor și tinerilor și a griji permanente de soarta și educația lor. Așa s-a încheiat o zi de neuitat, în care cu toții am avut câte ceva de învățat.

SLUJIRE ARHIEREASCĂ ÎN BISERICA „SF. ÎMP. CONSTANTIN ȘI ELENA” DIN PAROHIA COPACIU, PROTOIERIA MIHĂILEȘTI

În Duminica a VI-a după Paști (a Orbului din naștere), Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi, a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierească în biserică „Sf. Împ. Constantin și Elena” din com. Ghimpăti, satul Copaciu, jud. Giurgiu, Protoieria Mihăilești. Cu acest prilej, Preasfinția Sa a acordat distincția de iconom stavrofor Pă. Pr. Anicescu Marian, parohul bisericii, pentru activitatea deosebită din punct de vedere pastoral-misionar și administrativ-gospodăresc, desfășurată în parohie. În cuvântul de învățătură, Întâistățitorul Eparhiei Giurgiului a vorbit despre pericopa evanghelică în care a fost prezentată minunea vindecării orbului din naștere, subliniind, totodată, că acesta a fost mai întâi vindecat de orbirea trupească, dăruindu-i apoi și priveliștea lumii duhovnicești. La final, Preasfințitul Părinte i-a îndemnat pe credincioșii prezenti să-și arate credința în Dumnezeu, asemenei celui vindecat, și să urmeze părilele de dragoste față de aproapele și de săvârșire a binelui, pe care ni le înfățișează Mântuitorul Hristos.

SLUJIRE ARHIEREASCĂ ÎN BISERICA „SF. IER. NICOLAE” DIN COM. SĂBĂRENI, PROTOIERIA BOLINTIN

În Duminica a VII-a după Paști, Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierească la biserică „Sf. Ier. Nicolae” din com. Săbăreni, jud. Giurgiu, Protoieria Bolintin, cu prilejul resfințirii bisericii parohiale în urma finalizării lucrărilor de pictură și restaurare a sfântului locaș. Cu acest prilej, pentru activitatea deosebită desfășurată din punct de vedere pastoral-misionar, Preasfințitul Părinte a acordat distincția de iconom stavrofor Pă. Pr. Schiteanu Petre, parohul bisericii, și distincția eparhială „Vrednicia Vlăsecană” domnului Iosif Viorel, primarul comunei Săbăreni. În cuvântul de învățătură, Preasfințitul Părinte a vorbit despre rugăciunea pe care Domnul nostru Iisus Hristos a făcut-o pentru viața veșnică și unitatea în Domnul a omenirii întregi. De asemenea, Întâistățitorul Eparhiei Giurgiului a subliniat că „Unitatea Bisericii este har, harismă și posibilitatea ca omul să participe la viața lui Dumnezeu, realizând, în acest fel, adevărul și autenticitatea lui existențială”.

SITE-UL EPISCOPIEI GIURGIULUI SUB O NOUĂ ÎNFĂȚIȘARE

The screenshot shows the homepage of the Episcopia Giurgiului website. At the top, there is a banner with a red background featuring a traditional Orthodox icon of a saint on a horse on the left and the coat of arms of the episcopate on the right. Below the banner, the title "EPISCOPIA GIURGIULUI" is displayed in large, white, serif capital letters. A horizontal menu bar follows, containing twelve small images representing various aspects of the episcopate, such as the Episcop, Administration, Cathedral, Primate, Monasteries, Theological Seminary, Neamt, Gherla, Opera Scolară „Mihai Viteazul”, Activitate Culturală, Muzeul Eparhial, Loghi, and Contact.

PASTORALA PREASFINTITULUI PĂRINTE DR. AMBROZIE, EPISCOPUL GIURGIULUI, LA DUMINICA PĂRINȚILOR ȘI COPIILOR

04.06.2009
TÂRZIUL XIX-LEA DIN MILA LUI DUMINICU, EPISCOP AL GIURGIULUI JĂSEBĂ COPII-EL VINE ÎN Mine, că și unor ca neștiut este împărăția cerurilor". Matei XIX, 14 Iubii copii. Dragi părinți, Iubii credințoși și credințoase. Nimic nu înfrumusează și însemnează viața familială, a societății și a Bisericii, ca prezența copiilor. ... [Mai multe detalii](#)

DESENAREA CANDIDAȚILOR PENTRU ALEGAREA UNUI NOU EPISCOP AL SLOBOZELI ȘI CĂLĂRAȘILOB

03.06.2009
La Recepția la patriarhie, sub urmărirea Preacurierului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și Mitropolitul Mănăstirii și Dobrogea, vineri, 5 iunie 2009, se vor întruni sinedul Mitropolitar al Mănăstirii Mănăstirea și Dobrogea și Adunarea episcopală a Episcopiei Slobozeli și Călărașilor, pentru desemnarea candidaților în vederea alegerii unui nou episcop pentru eparhia din Campia Danilesei.

SLUȚIE ARHIEREASCĂ ÎN BISERICA „SF. ARHID. STEFAN” DIN COM. BOLBUCATA, PROTOIERIA RODNALESTI

02.06.2009
În ziua de 2 iunie, când Biserica Ortodoxă îl sărbătorește pe Sf. M. Mc. Ioan cel Nou de la Suceava, Preacurierul Părinte Dr. Ambrozie, înconjurat de un altul schior de preoți și diaconi, a slujbit Sfânta Liturghie arhierescă în biserică.

Revista ortodoxă Giurgiu

Pastorală la Învierea Domnului

Din ziua de 27 mai 2009, la sărbătoarea Sfântului Ioan Rusul, cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Ambrozie, Episcopia Giurgiului are un nou site care să reflecte activitățile pastoral-misionare, culturale, administrative și economice desfășurate în cadrul eparhiei. Site-ul păstrează vechea structură la care adaugă o serie de linkuri menite să ofere celor ce îl accesează informații de maximă actualitate, structurate pe sectoare de activitate. Principalele noutăți le reprezintă paginile dedicate activităților social-filantropice și culturale, prin mediatizarea cărora se dorește conturarea unei imagini obiective asupra vieții bisericesti din Episcopia Giurgiului. Datele de contact ale centrelor social-misionare, imaginile sugestive ale activităților culturale, legăturile cu alte site-uri ale eparhiilor din cadrul Patriarhiei Române se constituie într-un demers menit să faciliteze nu doar accesul la informație, ci și participarea celor interesati la luerarea și viața Bisericii. Un loc special îl ocupă, de asemenea, activitatea de

conservare și promovare a bunurilor de patrimoniu bisericesc din cadrul Episcopiei. Înființarea Muzeului de obiecte bisericesti și a celui de etnografie reprezintă două realizări importante prin care dorim să promovăm atât respectul față de valorile culturale și spirituale lăsate de înaintașii noștri, cât și implicarea tinerei generații în perpetuarea acestora. În sprijinul acestei activități, nouul site oferă o secțiune media, cu o bogată arhivă foto și video, în care sunt prezentate monumentele istorice și bisericile reprezentative ale județului. Pe lângă aceste nouățăți, au fost actualizate vechile pagini ale site-ului, în special cele dedicate mănăstirilor giurgiule și a Seminarului Teologic „Teocist Patriarhul”. Nădăjduim că noul site va deveni un punct important de reper în promovarea vieții bisericesti și în susținerea activităților prin care Episcopia Giurgiului încearcă să răspundă cerințelor societății contemporane.

**Pr. Gabriel Chirculeanu,
Consilier Mass-Media**

AGENDA DE LUCRU A PREASFINȚITULUI PĂRINTE AMBROZIE

Luna mai 2009

Vineri, 1 mai

Preasfințitul Părinte Ambrozie a săvârșit Sfânta Liturghie Arhiească la biserică „Sf. Grigorie Palama”, Paracelisul Universității Politehnice, cu prilejul aducerii moaștelor Sf. Grigorie Palama, și a rostit un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 2 mai

În ziua de prăznuire a Sfântului Atanasie, Patriarhul Constantinopolului, Preasfințitul Părinte Ambrozie, a dat curs invitației Preasfințitului Părinte Casian, Episcopul Dunării de Jos, participând la slujba de resfințire a bisericii „Sf. Nicolae”, și la slujba de sfințire a noii biserici, din lemn, închinată acestui sfânt, din municipiul Galați. Preasfinția sa a fost însoțită la aceste evenimente de către PC. Pr. Puflea Nicușor, Consilier administrativ și Pcv. Protos. Teodor Șerban, Secretar eparhial.

Duminică, 3 mai

A participat la Sfânta Liturghie Arhiească săvârșită de către Preafericitul Părinte Patriarch Daniel în Catedrala episcopală din Galați. Cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarch Daniel, înconjurat de un sobor de 14 ierarhi, membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la Galați, cinstirea Sfântului

Atanasie Patclarie, Patriarhul Constantinopolului, în Biserica Ortodoxă Română.

Luni, 4 mai

A prezidat ședința permanentă Consiliului Eparhial.

Martă, 5 mai

A primit în audiență preoți și credincioși din eparhie.

Miercuri, 6 mai

A avut program administrativ și a rezolvat o serie de probleme administrative împreună cu Preacucernicii părinte-consilieri.

Vineri, 7 mai

Preasfințitul Părinte Ambrozie a participat în Aula Magna „Teocist Patriarhul”, la conferință cu tema „Credința creștină și cultura europeană azi, Moștenire comună, provocări actuale și perspective de cooperare” desfășurată în cadrul manifestării cu tema „Întâlnire în Lumina Învierii”, dedicată aniversării a zece ani de la prima vizită a unui episcop al Romei într-o țară majoritar ortodoxă.

Duminică, 10 mai

În Duminica a IV-a după Paști (a Slăbănoșului), Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, a săvârșit Sfânta Liturghie Arhiească la Catedrala Episcopală „Adormirea

Maicii Domnului” din Giurgiu. În cuvântul de învățătură, Preasfințitul Părinte a vorbit despre pericopa evanghelică în care a fost prezentată minunea vindecării slăbănoșului de la Scăldătoarea Vitezda.

Luni, 11 mai

A prezidat ședința permanentă Consiliului Eparhial.

Martă, 12 mai

A săvârșit Sfânta Liturghie Arhiească în paraclisul „Sf. Trei Ierarhi” din cadrul Seminarului Teologic „Teocist Patriarhul” din Giurgiu. De asemenea, Preasfințitul Părinte Ambrozie, însoțit de membrii centralului eparhial, de profesori și elevii Seminarului Teologic „Teocist Patriarhul”, a inaugurat la sediul administrativ al episcopiei, Centrul pentru copii și tineret „Sfântul Ioan Valahul”.

Miercuri, 13 mai

A primit în audiență preoți și credincioși din eparhie.

Joi, 14 mai

A prezidat lucrările Conferinței Pastorale Misionare, sesiunea de primăvară, cu tema „Sfântul Vasile cel Mare și ceilalți Sfinți Părinți Capadocieni”, la care au participat preoții din Protoieria Mihăilești, desfășurate în incinta Centrului Social „Sfânta Mucenită Filoosteia” din cadrul Parohiei Mihăilești II.

Duminică, 17 mai

În Duminica a V-a după Paști (a Samarinencii), a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierească la Catedrala Episcopală „Adormirea Maicii Domnului” din Giurgiu. În cuvântul de invățătură, Preasfințitul Părinte a vorbit despre pericopa evanghelică în care a fost relatată întâlnirea și conștientizarea Mântuitorului Hristos cu o femeie samarineancă.

Luni, 18 mai

A prezidat ședința permanentă Consiliului Eparhial.

Martă, 19 mai

A avut program administrativ și a rezolvat o serie de probleme administrative împreună cu Preacuocenii părinti consilieri.

Joi, 21 mai

A participat la Sfânta Liturghie săvârșită de Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, înconjurat de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi, cu prilejul hramului Catedralei Patriarhale.

Duminică, 24 mai

În Duminica a VI-a după Paști (a Orbului din naștere), înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi, a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierească în biserică „Sf. Împ. Constantin și Elena” din com. Ghimpăț, satul Copaciu, jud. Giurgiu, Protoieria Mihăilești. Cu acest prilej, Preasfinția Sa a acordat distincția de iconom stavrofor Pr. Anicet Marian, parohul bisericii, pentru activitatea deosebită din punct de vedere pastoral-misionar și administrativ-gospodăresc, desfășurată în parohie. În cuvântul de invățătură, Întâistățitorul Eparhiei Giurgiului a vorbit despre pericopa evanghelică în care a fost prezentată minunea vindecării orbului din naștere.

Luni, 25 mai

A prezidat lucrările Conferinței Pastorale Misionare, sesiunea de primăvară cu preoții din Protoieria Herăști, desfășurate în incinta Centrului Cultural „Radu Șerban Voievod” din cadrul Mănăstirii Comana.

Martă, 26 mai

A prezidat ședința permanentă Consiliului Eparhial.

Miercuri, 27 mai

A săvârșit slujba de sfințire a bisericii schitului „St. Ioan Rusul”, din comuna Slobozia, județul Giurgiu și a rostit un cuvânt de invățătură în care a insistat asupra modelului de viață creștină oferit de către Sfântul Ioan Rusul și mai ales asupra nevoii de promovare a valorilor creștine autentice.

Joi, 28 mai

În ziua slăvîntului praznic al Înălțării Domnului, Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi, a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierească la biserică „Înălțarea Domnului” din Giurgiu, cu prilejul hramului acesteia. Cu acastă ocazie, pentru activitatea deosebită din punct de vedere pastoral-misionar, social-filantropic și administrativ-gospodăresc desfășurată în parohie, Preasfințitul Părinte a acordat distincția episcopală „Vrednicia Vlăscoreană” PC. Pr. Rosioru Stelian, parohul bisericii, și PC. Pr. Gheorghe Ion de la aceeași parohie.

În cuvântul de invățătură a vorbit sutelor de credincioși prezenți despre sărbătoarea înălțării Domnului la cer.

Duminică, 31 mai

În Duminica a VII-a după Paști, a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierească la biserică „Sf. Ier. Nicolae” din com. Săbăreni, jud. Giurgiu, Protoieria Bolintin, cu prilejul resfințirii bisericii parohiale în urma finalizării lucrărilor de pictură și restaurare a sfântului locaș. Cu acest prilej, pentru activitatea deosebită desfășurată din punct de vedere pastoral-misionar, Preasfințitul Părinte a acordat distincția de iconom stavrofor Pe. Pr. Schiteanu Petre, parohul bisericii, și distincția episcopală „Vrednicia Vlăscoreană” domnului Iosif Viorel, primarul comunei Săbăreni. În cuvântul de invățătură, Preasfințitul Părinte a vorbit despre rugăciunea pe care Domnul nostru Iisus Hristos a făcut-o pentru viața veșnică și unitatea în Domnul a omenirii întregi.

BISERICA „SFÂNTII ARHANGHELI MIHAIL ȘI GAVRIIL” DIN ORAȘUL MIHĂILEȘTI

Biserica Parohiei Mihăilești II (Tufa), având hramul „Sfintii Arhangheli Mihail și Gavril” este situată în partea sudică a lacului de acumulare Mihăilești-Cornetu, lac amenajat pe cursul râului Argeș. În prezent, biserică se află în mijlocul unui cartier modern de vile, cartier cunoscut în tradiția populară sub numele de Costeni și construit după anul 1990. Peisajul ce înconjoară bisericuța a suferit modificări de-a lungul timpului, acesta fiind situat inițial în luncă râului Argeș, un peisaj pitoresc cu zăvoaică și vegetație specifică zonei de luncă, având în jurul său clăsuțele tărânești ale satului Costeni-Tufa. Despre cătunul Costeni, actual cartier al orașului Mihăilești, izvoarele istorice amintesc cumpărarea acestuia în anul 1599 de către voievodul Mihai Viteazul cu suma de 15400 aspri de argint. Această mențiune dovedește existența acestei așezări înaintea datei respective. În anul 1714, ultimul an de domnie al binecădiosului domnitor Constantin Brâncoveanu (trecut în rândul Sfinților Martiri români de către Simbolul B.O.R. la data de 20 iunie 1992), este construită biserică având hramul „Sfinții Voievozi Mihail și Gavril”. Citorii acestei biserici sunt cunoscuți ca fiind Constantin și Bălașa. În anul 1923 au avut loc lucrări de reparare la biserică, dar, din cauza neprincipierii meșterilor, a fost stricată pictura veche din 1714 și, de asemenea, stâlpii de susținere din pridvor au căpătat o altă formă decât cea inițială. În anul 1927 este înființată parohia Mihăilești II, prin desprindere de Mihăilești I. La 1 ianuarie 1931 este numit ca preot paroh pe seama parohiei Mihăilești II, părintele Nicolae Busuioc. În timpul pastoririi părintelui Busuioc știm că a funcționat în parohie o grupare religioasă, filială a asociației Patriarhal Miron. Scopul acestei asociații religioase era de a reînnoi viața religioasă și de a-i invita pe creștini răspunsurile la Sfânta Liturghie. Din anul 1945 este numit preot paroh pe seama parohiei Mihăilești II, părintele Călin Dumitru. Aceasta s-a născut la 14 septembrie 1923, Sfânta Sofia fiind originar din satul Novaci, aparținând tot de Mihăilești. Prin căsătorie cu doamna Maria a devenit un fiu al satului. Pastorirea părintelui Călin s-a întins pe durata a aproximativ șase decenii, fiind făcă doar și poate cea mai îndelungată din căte s-au cunoscut în parohia Mihăilești II. Din păcate, aproape întreaga pastorire a părintelui Călin s-a suprapus cu perioada de tristă amintire a regimului comunist și ateu.

Din anul 1956, Biserică Mihăilești II a fost inclusă pe lista monumentelor de arhitectură. După 1982 s-a început construcția lacului de acumulare Mihăilești-Cornetu. Din această cauză toate casele ce se găseau situate în perimetruul destinat acestui lac au fost demolate. Astfel, în anul 1987 a căzut sub buldozerele comuniste și biserică Mihăilești I, care fusese construită în anul 1870.

Demersurile părintelui Călin, dar și faptul că biserică Mihăilești II era în lista monumentelor de arhitectură au reușit să salveze mică biserică de la o soartă nedreaptă, accea demolare sub buldozerele comuniste. Totuși biserică a fost deplasată aproximativ 200 de metri de la poziția inițială, printr-un sistem de pârghii și mascătă fată de sosea prin plantarea cătorva brazi. În timpul pastoririi părintelui Călin au fost efectuate la biserică lucrări de reparare atât la exterior, cât și la interior. De asemenea, a construit o nouă clopotniță care a înlocuit-o pe cea veche, aflată în tură bisericii.

La 25 martie 2003, în cadrul parohiei Mihăilești II a fost instalat un nou preot paroh, în persoana părintelui Burcea Cornel care a reușit, cu ajutorul lui Dumnezeu și a unor binecădiosi din parohie, să înfrumusețeze sfântul locaș. În anul 2007, la inițiativa părintelui Burcea și prin munca unor tineri care au dorit să-și păstreze anonimatul, s-a curățat de fum singurul fragment de pictură care a mai rămas. În anul 2008, cu binecuvântarea Preașfintului Părinte Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, a fost construită o trapeză, care îl are drept citorii și binefăcători pe domnul Alecu Marian și Teodor. Trapeza se constituie dintr-o sală de mese, având scopul de cantină socială și organizarea hramului bisericii, o cancelarie preotească și o bucătărie.

ARHITECTURA BISERICII

Sfântul locaș a fost înălțat în anul 1714, perioadă caracterizată arhitectural de stilul brâncovenesc. Construcția a fost realizată din blocuri masive de piatră, fără temelie, lucru obișnuit pentru acea perioadă. Între anii 1678 și 1625, în arta românească a apărut un stil aparte și anume stilul brâncovenesc, după numele domnitorului Constantin Brâncoveanu (1688-1714). Această perioadă a artei românești este un ultim moment de sinteză și înflorire a artei post bizantine. Într-o epocă în care arta balcanică era încă fidelă tradiției ortodoxe. Strucția interioară a bisericii urmărește schema clasică a unei biserici ortodoxe: pridvor, pronaos, naos și altar. Pridvorul este delimitat de patru coloane sculptate în piatră, în formă de spirală. Inițial, sculptura a fost sub formă de frângie, dar în cauza intemperiilor și a vremii s-au măcinat, trebuind refăcută. Deasupra intrării, în pridvor se găsesc trei arcade, în interiorul căror putem admira icoanele reprezentând hramul bisericii „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril”, iar de-a dreapta și de-a stânga Sfintii Apostoli Petru și Pavel. Această pictură a fost realizată de către pictorul restaurator Pătru Nicolae Augustin în anul 2008. Trecerea din pridvor în pronaos se face prin intermediul unei uși din stejar masiv, ornată cu o sculptură reprezentându-i pe Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, înconjurăți de motive florale. Pronaosul este de dimensiuni relativ reduse, iar în partea stângă a pronaosului distingem o ușă prin care se ajunge în tură bisericii, loc în care a funcționat vechea clopotniță. Pronaosul se desparte de naos prin intermediul unor pereti foarte groși reuniti în partea superioară printr-o arcadă groasă. Naosul este de dimensiuni relativ reduse și este singura parte a bisericii unde se mai pot distinge fragmente ale picturii originale, datând din anul 1714, lucrată în stilul brâncovenesc. Astfel, în boltă centrală remarcăm Iisus Pantocrator, Masa Sfântului Altar și de jur împrejur, ingeri de diferite culori. În naos, în partea stângă se poate remarcă o icoană ferecată, a cărei vechime nu se cunoaște, reprezentând „Buna Vestire”. Pe peretele stâng al naosului se găsește o icoană poleită în aur reprezentând pe Maica Domnului cu Pruncul, având veșmintele în relief și chipurile pictate pe pânză. Această icoană a fost realizată la Mănăstirea Valea Roșie în anul 2007. Catapecasma realizată din lemn de tei se compune din ușile diaconești și ușile împărațești, realizate în stilul brâncovenesc. Pe ușile împărațești se găsesc sculptate frumoase motive decorative, specifice stilului brâncovenesc. Ușile împărațești au fost achiziționate și aduse în biserică în anul 2004. În Sfântul Altar se distinge Sfânta Cruce, înălțându-L pe Măntuitorul răstignit. Aceasta este suflată cu foță de aur, iar de-a dreapta și de-a stânga se găsesc înălțări Maica Domnului și Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan.

BISERICA „SFÂNTII ARHANGELE MIHAIL ȘI GAVRIIL”

- imagini -

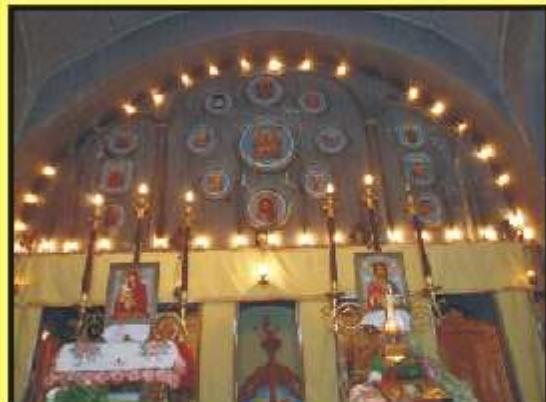
Biserica Parohiei Mihăilești II (Tușa)

Cantina Socială Sf. Mc. Filofteia

*Ușile din lemn de stejar
(intrarea principală)*

Catapeteasma

Pridvorul în stil brâncovenesc

Ornamente ale coloanelor pridvorului